

EFFORT

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

SKUPNI EVROPSKI
REFERENČNI

PREVODNI

OKVIR

KOMPETENČNA RAVEN C
(PREVAJALEC SPECIALIST)

PREDLOG PROJEKTA EFFORT

Skupni evropski referenčni prevodni okvir – kompetenčna raven C (prevajalec specialist): Predlog projekta EFFORT¹

Universitat Autònoma de Barcelona

(Avtonomna univerza v Barceloni, UAB, koordinatorska institucija)

Aarhus Universitet

(Univerza v Aarhusu, AU)

Itä-Suomen Yliopisto

(Univerza vzhodne Finske, UEF)

Universidad de Granada

(Univerza v Granadi, UGR)

Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iasi

(Univerza Alexandru Ioan Cuza, UAIC)

Université de Genève

(Univerza v Ženevi, UNIGE)

Universiteit Utrecht

(Univerza v Utrechtu, UU)

University of Westminster

(Univerza v Westminsteru, UW)

Univerza v Ljubljani

(UL)

Uniwersytet Wrocławski

(Univerza v Wrocławu, UWr)²

~ May 2023 ~

¹ Navodilo za navajanje tega dokumenta: Hurtado Albir, A.; Rodríguez-Inés, P.; Prieto Ramos, F.; Dam, H.V.; Dimitriu, R.; Haro Soler, M.M.; Huertas Barros, E.; Kujamäki, M.; Kužnik, A.; Pokorn, N.; van Egdom, G.M.W.; Ciobanu, S.; Cogeanu-Haraga, O.; Ghivirigă, T.; González Cruz, S.; Gostkowska, K.; Pisanski Peterlin, A.; Vesterager, A.K.; Vine, J.; Walczyński, M.; Zethsen, K.K. (2023). *Skupni evropski referenčni prevodni okvir – kompetenčna raven C (prevajalec specialist): Predlog projekta EFFORT*. [<https://www.effortproject.eu/wp-content/uploads/Level-C-sl.pdf>]

² Lokalne koordinatorice in koordinatorja za posamezne univerze, članice konzorcija EFFORT, so: Amparo Hurtado Albir in Patricia Rodríguez-Inés (UAB), Helle V. Dam (AU), Minna Kujamäki (UEF), Catherine Way (UGR, do 2022) and María del Mar Haro Soler (UGR, od 2022), Rodica Dimitriu (UAIC), Fernando Prieto Ramos (UNIGE), Gys-Walt van Egdom (UU), Elsa Huertas Barros (UW), Nike K. Pokorn (UL), in Anna Kužnik (UWr). Avtorji, avtorice, informanti, informantke, validatorji in validatorice so navedeni pri tistih delih tega predloga, kjer so sodelovali.

KAZALO

UVOD.....	3
EFFORT – DOLOČITEV PREVAJALSKE KOMPETENCE	6
PREDLOG OPISNIKOV KOMPETENC NA PODROČJU EKONOMSKEGA IN FINANČNEGA PREVAJANJA.....	7
PREDLOG OPISNIKOV KOMPETENC NA PODROČJU PREVAJANJA PRAVNIH BESEDIL.....	10
PREDLOG OPISNIKOV KOMPETENC NA PODROČJU PREVAJANJA LITERARNIH BESEDIL	13
PREDLOG OPISNIKOV KOMPETENC NA PODROČJU PREVAJANJA ZNANSTVENIH BESEDIL	16
PREDLOG OPISNIKOV KOMPETENC NA PODROČJU PREVAJANJA TEHNIŠKIH BESEDIL	19
PRILOGE	23
PRILOGA I: OPREDELITEV PODROČJA EKONOMSKEGA IN FINANČNEGA PREVAJANJA	23
PRILOGA II: OPREDELITEV PODROČJA PRAVNEGA PREVAJANJA	26
PRILOGA III: OPREDELITEV PODROČJA LITERARNEGA PREVAJANJA.....	29
PRILOGA IV: OPREDELITEV PODROČJA ZNANSTVENEGA PREVAJANJA	35
PRILOGA V: OPREDELITEV PODROČJA TEHNIŠKEGA PREVAJANJA	39

[Uvod, opredelitve prevajalske kompetence in opisniki kompetenc, ki jih najdete v tem dokumentu, so dostopni v jezikih članic projekta EFFORT, tj. v angleščini, danščini, finščini, francoščini, italijanščini, nemščini, nizozemščini, poljščini, romunščini, slovenščini in španščini.]

UVOD

PROJEKT EFFORT

Projekt EFFORT (»Prvi koraki k izoblikovanju Skupnega evropskega prevodnega okvira«) je Strateško partnerstvo za sodelovanje na področju terciarnega izobraževanja, ki se kot ključni ukrep »Sodelovanje na področju inovacij in izmenjave dobrih praks« financira iz evropskega programa Erasmus+. Projekt temelji na projektu NACT (»Določanje kompetenčne ravni pri usvajanju prevajalske kompetence pri pisnem prevajanju« s špansko kratico NACT), ki ga je razvila raziskovalna skupina PACTE z Avtonomne univerze v Barceloni (Universitat Autònoma de Barcelona).

Projekt NACT, ki je potekal od 2015 do 2018, je pomenil prvi korak k izoblikovanju Skupnega evropskega referenčnega okvira za pisno prevajanje, ki bi ga lahko uporabljali tako na področju izobraževanja prevajalcev kot v poklicnem okolju (PACTE 2018, 2019, Hurtado Albir in Rodríguez-Inés, 2022a). V okviru projekta NACT so bile predlagane tri ravni prevajalske kompetence (A, B in C) in oblikovani so bili opisniki kompetenc za vsako od petih opisnih kategorij (jezikovno kompetenco, zunajjezikovno kompetenco, instrumentalno kompetenco, storitveno kompetenco in kompetenco reševanja prevajalskih problemov). Ravni A in B sta bili razdeljeni na podravni (A1, A2, B1, B2). Raven C je bila opisana le na splošno.

Projekt EFFORT prav tako obravnava pisno prevajanje in stremi k doseganju rezultatov, bi koristili tako na področju izobraževanja prevajalcev kot v poklicnem okolju. Natančneje, osrednja cilja projekta sta naslednja:

- (1) dopolnitev ravni A in B prevajalske kompetence (za nespecializirane prevajalce), ki sta bili opisani v okviru projekta NACT, in oblikovanje *Priročnika za uporabo prevodnega okvira*;³ ter
- (2) izoblikovanje predloga opisnikov za raven C prevajalske kompetence (prevajalec specialist) za pet temeljnih specialnih področij prevajanja (ekonomsko in finančno, pravno, literarno, znanstveno, tehniško ter literarno prevajanje).

V ta namen je odbor, ki so ga sestavljali Amparo Hurtado Albir (UAB, koordinatorka projekta), Patricia Rodríguez-Inés (UAB, koordinatorka projekta), Fernando Prieto Ramos (UNIGE) in Catherine Way (UGR), zasnoval predlog projekta, v okviru katerega se je leta 2019 oblikoval konzorcij 10 (zgoraj navedenih) ustanov, ki izobražujejo prevajalce in ki se dopolnjujejo glede na to, v katerem geografskem področju delujejo in katere jezike ter prevajalske specializacije ponujajo v svojem študijskem programu. Projekt se je uradno začel septembra 2020 in trajal tri leta. Leta 2022 je Elsa Huertas Barros (UW) nadomestila Catherine Way na mestu članice upravljalnega odbora projekta, ki je odgovoren za ključne strateške vidike in spremljanje izvajanja projektnih dejavnosti.

Priročnik za uporabo prevodnega okvira, ki je pglavitni rezultat projekta EFFORT, se povezuje z drugim, osrednjim ciljem projekta, tj. z dokumentom, v katerem je podan predlog opisnikov za raven C prevajalske kompetence (prevajalec specialist), katerega namen je, da postane referenčni okvir za celotno področje. Upamo, da bo predlog opisnikov za raven C prevajalske kompetence pripomogel k večjemu zavedanju, kako pomemben za prevajalsko stroko je tovrsten okvir, ki je primerljiv s Skupnim evropskim jezikovnim okvirom (SEJO), in sicer predvsem zaradi specifičnosti in pomembnosti prevajanja in usposabljanja prevajalcev v kontekstu večjezične Evrope in globaliziranega sveta ter zahteve Evropskega visokošolskega prostora po poenotenju visokošolskega izobraževanja.

³ Za podrobnejše informacije o rezultatih projekta gl. spletno stran projekta (<https://www.effortproject.eu>), vključno s t. i. »Tretjim predlogom NACT« o opisnikih ravni A in B prevajalske kompetence (Hurtado Albir in Rodríguez-Inés, 2023) in Metodološkim priročnikom za uporabo okvira.

METODOLOGIJA IN ZNAČILNOSTI PREDLOGA

Prvi predlog *Skupnega evropskega referenčnega prevodnega okvira za raven C prevajalske kompetence (prevajalec specialist)* se osredinja na ekonomsko in finančno, pravno, literarno, znanstveno in tehniško prevajanje. Pred oblikovanjem samih opisnikov je pet transverzalnih ekip z 10 ustanov članic konzorcija (ena za vsako od področij) opredelilo obseg in glavne značilnosti vsakega izmed petih področij. Te **opredelitve** temeljijo na predhodnih raziskavah posameznih področij in posvetih s strokovnjaki, opravljenih na podlagi predloge, ki so jo pripravili člani odbora z UNIGE in UGR. Vsak opis področja vključuje obseg posameznega področja, njegova poglobljena podpodročja specializacije, besedilne žanre, poklicne kontekste, relevantne vire in za področje značilne prevajalske probleme.⁴

Opisniki ravni kompetence so bili oblikovani na podlagi opisnikov za raven C, zasnovanih v okviru projekta NACT, ki so jih člani konzorcija za posamezna specialna področja prevajanja dopolnili. Po daljšem usklajevalnem postopku, v katerem so se opisniki kompetenc za pravno prevajanje, ki so temeljili na že izoblikovanem modelu kompetenc za specifično področje (Prieto Ramos, 2011, dopolnjeno v Prieto Ramos, 2023), združili z opisniki NACT, se je oblikovala predloga za vsa druga specialna področja prevajanja. Pri oblikovanju posameznih opisnikov so bili upoštevani tudi drugi viri, zlasti model EMT (EMT 2017), PETRA-E (PETRA-E 2016) v zvezi z literarnim prevajanjem ter predhodne ugotovitve skupine PACTE (PACTE 2018, 2019). Splošno razlikovanje med podravnama C1 in C2, izoblikovano pri opisnikih kompetenc za pravno prevajanje, je bilo kot del predloge sprejeto tudi za vsa ostala specialna področja prevajanja. Nazadnje je bila na podlagi ugotovitev in opisnikov iz projekta EFFORT opravljena delna revizija [*Tretjega predloga NACT*](#) za ravni prevajalske kompetence A in B (Hurtado Albir in Rodríguez-Inés, 2023).⁵

Pričujoči dokument prinaša določitev petih temeljnih kompetenc, ki so bile oblikovane v okviru projekta EFFORT in ki veljajo za vsa področja. To so jezikovna kompetenca, tematska in kulturna kompetenca, instrumentalna kompetenca, storitvena kompetenca ter metodološka in strateška kompetenca. V predlogu so navedeni opisniki po posameznih specialnih področjih prevajanja, ki jim sledijo pripadajoče opredelitve (gl. Priloge).

PRIHODNJE RAZISKAVE

Predlog, ki je nastal v okviru projekta EFFORT, je le prvi korak k izoblikovanju Skupnega evropskega referenčnega prevodnega okvira za raven C (tj. najvišjo raven prevajalske kompetence). Predlog bi bilo treba z več vidikov nadalje razvijati, in sicer bi bilo smiselno dati predlog v preverjanje širši skupini strokovnjakov; vzpostaviti bi bilo treba razliko med ravnama C1 in C2; oblikovati opisnike še za druga področja prevajalske specializacije (npr. podnaslovno prevajanje ali lokalizacijo) ter izoblikovati učne izide, naloge in načine vrednotenja za različne ravni prevajalske kompetence.

Kakor navajata Hurtado Albir in Rodríguez-Inés (2022c: 208–209), se raziskave, ki se posvečajo razvoju skupnega evropskega referenčnega prevodnega okvira, soočajo z različnimi izzivi, med drugim s kompleksno povezanostjo in prekrivanjem različnih sestavin

⁴ Prevajalski problemi so sami po sebi večplastni (tj. prevodna enota je lahko problematična v različnih kategorijah hkrati). Navedeni prevajalski problemi so razvrščeni glede na svoje najočitnejše lastnosti. Problemi, povezani z namenom in s pragmatičnimi vidiki prevoda, so v nekaterih opredelitvah podani zgolj kot vzorčni primeri, saj so v veliki meri odvisni od posameznega jezikovnega para ter prevodnih navodil in širšega konteksta.

⁵ T. i. »kompetenca reševanja prevajalskih problemov« iz prejšnjih predlogov NACT se je v projektu EFFORT preoblikovala v ključno »metodološko in strateško kompetenco«, kar je tudi v skladu s predhodnimi raziskavami skupine PACTE. Kljub temu pa opisniki te kompetence in druge spremembe, ki jih vpeljuje predlog EFFORT, vključno s poimenovanjem »zunajjezikovne kompetence« in opisniki drugih kompetenc, niso bili vključeni v *Tretji predlog NACT*.

prevajalske kompetence; s pomanjkanjem empiričnih raziskav prevajalske kompetence, ki bi podale dodatne vpogleds v predlagane opisnike; z odsotnostjo tradicije opisovanja različnih ravni prevajalske kompetence v prevodoslovju in s potrebo po angažiranju vseh visokošolskih izobraževalnih ustanov in gospodarskih sektorjev, povezanih s prevajalskim poklicem, z namenom izoblikovanja soglasja o skupnih standardih in zagotovitvi njihove uporabnosti. Upamo, da ta predlog zaznamuje korak v pravo smer.

Amparo Hurtado Albir (koordinatorka projekta EFFORT)
Patricia Rodríguez-Inés (koordinatorka projekta EFFORT)
Fernando Prieto Ramos (član upravnega odbora projekta EFFORT)

BIBLIOGRAFIJA

- Hurtado Albir, Amparo, Rodríguez-Inés, Patricia (ur.) (2022a). [*Hacia un marco europeo de niveles de competencias en traducción. El proyecto NACT del grupo PACTE / Towards a European framework of competence levels in translation. The PACTE group's NACT project. MonTI*](#), št. 7.
- Hurtado Albir, Amparo, Rodríguez-Inés, Patricia (2022b). »[*Segunda propuesta de descriptores de nivel*](#)«/ »Second proposal of level descriptors.« V Hurtado Albir, Amparo in Patricia Rodríguez-Inés (2022a). *Hacia un marco europeo de niveles de competencias en traducción. El proyecto NACT del grupo PACTE / Towards a European framework of competence levels in translation. The PACTE group's NACT project. MonTI*, št. 7: 204–209.
- Hurtado Albir, Amparo, Rodríguez-Inés, Patricia (2022c.) »[*Perspectivas de la investigación*](#)"/»Research perspectives.« V Amparo Hurtado Albir in Patricia Rodríguez-Inés, ur. (2022a). *Hacia un marco europeo de niveles de competencias en traducción. El proyecto NACT del grupo PACTE / Towards a European framework of competence levels in translation. The PACTE group's NACT project. MonTI*, št. 7: 119–203.
- Hurtado Albir, Amparo, Rodríguez-Inés, Patricia (2023). [*Establishing Competence Levels in the Acquisition of Translation Competence in Written Translation. Third NACT proposal*](#)
- EMT (European Master's in Translation)(2022). *EMT Competence Framework 2022*. Bruselj: European Commission.
https://commission.europa.eu/system/files/2022-11/emt_competence_fw_2022_en.pdf
- PACTE: Hurtado Albir, Amparo; Galán-Mañas, Anabel; Kuznik, Anna; Olalla-Soler, Christian; Rodríguez-Inés, Patricia in Romero, Lupe (2018). [*"Competence levels in translation: working towards a European framework"*](#), *The Interpreter and Translator Trainer* 12, št. 2: 111–131. <https://ddd.uab.cat/record/194868>.
- PACTE: Hurtado Albir, Amparo; Galán-Mañas, Anabel; Kuznik, Anna; Olalla-Soler, Christian; Rodríguez-Inés, Patricia in Romero, Lupe (2019). [*"Establecimiento de niveles de competencias en traducción. Primeros resultados del proyecto NACT"*](#), *Onomázein*, št. 43: 1–25.
- PETRA-E (2016). *Framework of Reference for the Education and Training of Literary Translators*. <https://petra-educationframework.eu/>
- Prieto Ramos, Fernando (2011). "Developing legal translation competence: An integrative process-oriented approach". *Comparative Legilinguistics – International Journal for Legal Communication* št. 5: 7–21.
- Prieto Ramos, Fernando (2023). *The impact of MT on translator competence: The case of legal and institutional translation* (v tisku*).

EFFORT – DOLOČITEV PREVAJALSKE KOMPETENCE

V okviru projekta razumemo, da je prevajalska kompetenca sestavljena iz več kompetenc, ki so navedene spodaj.

JEZIKOVNA KOMPETENCA

Sposobnost bralnega razumevanja izhodiščnega besedila in pisnega sporočanja v ciljnem jeziku, ki sta potrebna za izoblikovanje prevoda. Jezikovna kompetenca zajema sposobnost prehajanja iz enega jezika v drugega brez interferenc.

TEMATSKA IN KULTURNA KOMPETENCA

Sposobnost uporabe kulturnega znanja (lastne kulture in drugih kultur, ki so prisotne v besedilu), splošne razgledanosti ter poznavanja enega od specialnih področij prevajanja, ki so potrebni za izoblikovanje prevoda.

INSTRUMENTALNA KOMPETENCA

Sposobnost uporabe informacijskih virov (različnih vrst, za različne poizvedbe), jezikovnih tehnologij in drugih tehnoloških virov, potrebnih za izoblikovanje prevoda. Ta kompetenca je pomožna, saj podpira druge, njena uporaba pa je odvisna od besedila, ki se prevaja, in tipa naloge, ki jo je treba opraviti.

STORITVENA KOMPETENCA

Sposobnost usklajevanja različnih vidikov prevajalskega poklica. Kompetenca se spreminja glede na prevajalčevo specializacijo na posameznem področju prevajanja, vrsto prevajalčeve zaposlitve (naravo prevodne naloge) in pogoje dela.

METODOLOŠKA IN STRATEŠKA KOMPETENCA

Sposobnost uporabe ustreznih metod in strategij za tvorjenje sporočilno ustreznih prevodov, reševanje prevodnih problemov vseh vrst in učinkovita aktivacija ostalih kompetenc v vseh fazah prevajalskega procesa. Metodološka in strateška kompetenca: a) obsega sposobnost načrtovanja prevajalskega procesa in izpolnjevanja naročil (z izbiro najustreznejših metod); b) omogoča vrednotenje prevajalskega procesa in njegovih delnih izidov glede na končni namen prevoda; c) obsega sposobnost uporabe notranjih (kognitivnih) podpornih strategij in zunanjih podpornih strategij (povezanih z instrumentalno kompetenco); predvideva uporabo predhodno pridobljenega znanja ter drugega znanja, pridobljenega z uporabo instrumentalnih virov, če in ko je to potrebno; e) je neposredno povezana s težavnostjo besedil, ki bi jih prevajalec za posamezno raven moral znati prevesti.

PREDLOG OPISNIKOV KOMPETENC NA PODROČJU EKONOMSKEGA IN FINANČNEGA PREVAJANJA

Avtorice: Helle V. Dam (AU), Anna Kužnik (UWr), Anja Krogsgaard Vesterager (AU), Karen Korning Zethsen (AU)

JEZIKOVNA KOMPETENCA

Sposobnost bralnega razumevanja izhodiščnega besedila in pisnega sporočanja v ciljnem jeziku, ki sta potrebna za prevajanje ekonomskih in finančnih besedil.*

- 1. Razumem strokovna ekonomska in finančna besedila v izhodiščnem jeziku, in sicer vsaj na ravni bralnega razumevanja C2 po Skupnem evropskem jezikovnem okviru, ter razumem jezik ekonomske/finančne stroke (npr. termine, besedne zveze, kolokacije, žanrske norme, jezikovne zvrsti, metafore).**
- 2. Tvoriti znam strokovna ekonomska in finančna besedila v ciljnem jeziku, in sicer vsaj na ravni pisnega sporočanja C2 po Skupnem evropskem jezikovnem okviru, ter znam uporabljati jezik ekonomske/finančne stroke (npr. termine, besedne zveze, kolokacije, žanrske norme, jezikovne zvrsti, metafore).**

**Gl. primere besedilnih žanrov izvirnikov v prilogi Opredelitev področja ekonomskega in finančnega prevajanja (razdelek »Primeri ekonomskih/finančnih besedilnih žanrov«).*

Poglavitna razlika med ravnema C1 in C2 pri tej kompetenci se skriva v stopnji poznavanja značilnosti izhodiščnega in ciljnega jezika, ki se uporabljata na področju gospodarstva/financ, izhodiščnih in ciljnih žanrskih norm s področja ekonomije/financ, in zlasti v sposobnosti prepoznavanja različnih pomenskih odtenkov.

TEMATSKA IN KULTURNA KOMPETENCA

Sposobnost uporabe kulturnega znanja (lastne kulture in drugih kultur, ki so prisotne v besedilu), splošne razgledanosti ter poznavanja specialnih področij, ki so potrebni za prevajanje strokovnih ekonomskih/finančnih besedil.

- 1. Izkazujem poglobljeno znanje s področja ekonomije/financ in ustreznih podpodročij (npr. računovodstva, bančništva, naložb, zavarovalništva, trgovine in trgov)*, ki je potrebno za razumevanje ekonomskega/finančnega pomena besedila in za prevajanje strokovnih besedil s področja ekonomije/financ (npr. za prepoznavanje pomenskih razlik med posameznimi ekonomskimi pojmi v različnih ekonomskih sistemih in za prepoznavanje konceptualnih razmerij med strokovnimi izrazi s področja ekonomije/financ).**
- 2. Izkazujem poglobljeno poznavanje kultur in široko splošno razgledanost, ki sta potrebna za razumevanje in posredovanje kulturnospecifičnih pomenov v strokovnih besedilih s področja ekonomije/financ (npr. znam pojasniti statistične podatke in številske vrednosti).**

**Gl. primere podpodročij v prilogi Opredelitev področja ekonomskega in finančnega prevajanja (razdelek »Poglavitna podpodročja specializacije«).*

Poglavitna razlika med ravnema C1 in C2 pri tej kompetenci zadeva stopnjo poznavanja tem s področja ekonomije/financ. Prevajalci, ki so se izpopolnjevali na ekonomskem/finančnem področju ali so pridobili poglobljeno znanje na posameznih podpodročjih, ki so povezana s tem specialnim področjem prevajanja, običajno izkazujejo višje razvito tematsko kompetenco.

INSTRUMENTALNA KOMPETENCA

Sposobnost uporabe informacijskih virov (različnih vrst, za različne poizvedbe), jezikovnih tehnologij in drugih tehnoloških virov*, potrebnih za prevajanje strokovnih ekonomskih/finančnih besedil.

- 1. Znam uporabljati ustrezne in zanesljive specializirane informacijske vire (vključno z opravljanjem zahtevnih poizvedb) ter se znam posvetovati s strokovnjaki, da prevedem strokovna ekonomska/finančna besedila (npr. znam prepoznati verodostojne vire ekonomskega/finančnega/pravnega znanja ter drugih ustreznih znanj in terminologije; znam prepoznati strokovnjake z ustreznega področja).**
- 2. Znam oblikovati dokumentarne vire za prevajanje strokovnih ekonomskih/finančnih besedil (npr. s poravnavo besedil in z oblikovanjem glosarjev).**
- 3. Znam uporabljati in po potrebi prilagoditi jezikovna orodja, da prevedem strokovna ekonomska/finančna besedila (npr. orodja za računalniško podprto prevajanje, strojne prevajalnike, orodja za korpusno poizvedbo; uporabljati znam pomnilnike prevodov in posteditirati strojne prevode)**
- 4. Znam uporabljati orodja za vodenje prevajalskih projektov ter druga tehnološka proračunska in računovodska orodja, potrebna za uspešno poslovanje in nudenje prevajalskih storitev. [Če tako zahteva profesionalno okolje.]**

**Gl. primere informacijskih in tehnoloških virov v prilogi Opredelitev področja ekonomskega in finančnega prevajanja (razdelek »Najustreznejši viri«).*

Poglavitna razlika med ravnema C1 in C2 pri tej kompetenci zadeva stopnjo poznavanja virov in orodij, ki so najprimernejši za prevajanje na področju ekonomije/financ, ter sposobnost prilagajanja teh orodij in s tem tudi učinkovitejšega opravljanja zahtevnejših poizvedb.

STORITVENA KOMPETENCA

Sposobnost usklajevanja različnih poklicnih vidikov ekonomskega/finančnega prevajanja.*

- 1. Znam se ravnati po načelih etičnega kodeksa in standardov prakse pri opravljanju prevajalskih storitev in v odnosu do ostalih udeležencev v procesu prevajanja na področju ekonomije/financ (npr. pri obravnavi avtorsko zaščitene oziroma zaupnih besedil ali drugih dokumentov).**
- 2. Znam sodelovati z ostalimi udeleženci v procesu prevajanja na področju ekonomije/financ (npr. dogovoriti se o specifikah naročila ali o rokih oddaje prevoda, tarifah, ponudbah, načinu izdaje računa, vrsti pogodbe, pravicah in odgovornosti), ko se to zahteva.**
- 3. Znam izpolniti dogovore v zvezi z naročilom prevoda ekonomskega/finančnega besedila in poskrbim za zelo učinkovit potek**

dela, vključno z morebitnimi administrativnimi zahtevami in ergonomsko ureditvijo delovnega mesta.

**Gl. primere nalog v prilogi Opredelitev področja ekonomskega in finančnega prevajanja (razdelek »Tipična poklicna okolja, naloge, stranke in delodajalci«).*

Poglavitna razlika med ravnema C1 in C2 pri tej kompetenci se kaže v stopnji poznavanja opisanih zahtev in utečenosti postopkov. Ta je običajno odvisna od poklicne izkušnosti.

METODOLOŠKA IN STRATEŠKA KOMPETENCA

Sposobnost uporabe ustreznih metod in strategij za tvorjenje sporočilno ustreznih prevodov ekonomskih/finančnih besedil, reševanje prevodnih problemov vseh vrst in za učinkovito aktivacijo ostalih kompetenc v vseh fazah prevajalskega procesa.

- 1. Znam uporabiti ustrezne prevajalske metode in strategije, da ob upoštevanju prevodnih navodil tvorim sporočilno ustrezne prevode strokovnih ekonomskih/finančnih besedil.**
- 2. Znam rešiti prevajalske probleme (npr. jezikovne, besedilne in zunajjezikovne probleme ter probleme, povezane z namenom besedila in prevodnim navodilom) v strokovnih ekonomskih/finančnih besedilih.***
- 3. Znam ovrednotiti splošno ustreznost (točnost in doslednost) prevoda strokovnega ekonomskega/finančnega besedila in ustrezno revidirati lastne ali tuje prevode ter posteditirati strojne prevode v skladu z zahtevami ciljnega občinstva in njihovimi pričakovanji o prevodni kakovosti.**
- 4. Znam zagovarjati svoje odločitve pri tvorjenju sporočilno ustreznih prevodov strokovnih ekonomskih/finančnih besedil ter po potrebi pri reviziji in posteditiranju prevodov.**

**Gl. primere značilnih prevajalskih problemov v prilogi Opredelitev področja ekonomskega in finančnega prevajanja (razdelek »Žanrske značilnosti in tipični prevajalski problemi«).*

Poglavitna razlika med ravnema C1 in C2 pri tej kompetenci se kaže v stopnji izkušnosti na specialnem področju prevajanja in z njo povezano stopnjo kakovosti prevoda. Na ravni C2 se to kaže v sposobnosti izdelave prevodov, primernih za končno uporabo, ki jih ni treba nadalje revidirati (npr. letnih poročil, ki jih je mogoče takoj objaviti), ter v sposobnosti učinkovitega popravljanja tujih prevodov.

PREDLOG OPISNIKOV KOMPETENC NA PODROČJU PREVAJANJA PRAVNIH BESEDIL

Avtorji: Fernando Prieto Ramos (UNIGE), María del Mar Haro Soler (UGR)

Svetovalci/ocenjevalci: Regina Solová (UWr), M. Carmen Acuyo Verdejo (UGR), Silvia Parra Galiano (UGR), Guadalupe Soriano Barabino (UGR)

JEZIKOVNA KOMPETENCA

Sposobnost bralnega razumevanja izhodiščnega besedila in pisnega sporočanja v ciljnem jeziku, ki sta potrebna za prevajanje besedil pravne stroke.*

- 1. Razumem strokovna besedila s področja prava v izhodiščnem jeziku, in sicer vsaj na ravni bralnega razumevanja C2 po Skupnem evropskem jezikovnem okviru, ter razumem jezik pravne stroke (npr. termine, besedne zveze, kolokacije, žanrske norme, jezikovne zvrsti).**
- 2. Tvoriti znam strokovna besedila s področja prava v ciljnem jeziku, in sicer vsaj na ravni pisnega sporočanja C2 po Skupnem evropskem jezikovnem okviru, ter znam uporabljati jezik pravne stroke (npr. termine, besedne zveze, kolokacije, žanrske norme, jezikovne zvrsti).**

**Gl. primere besedilnih žanrov izvirnikov v prilogi Opredelitev področja pravnega prevajanja (razdelek »Pravni besedilni žanri«).*

Poglavitna razlika med ravnema C1 in C2 pri tej kompetenci zadeva stopnjo poznavanja značilnosti izhodiščnega in ciljnega jezika, ki se uporabljata na področju prava, žanrskih norm izhodiščnega in ciljnega pravnega sistema, in se kaže zlasti v sposobnosti prepoznavanja različnih pomenskih odtenkov.

TEMATSKA IN KULTURNA KOMPETENCA

Sposobnost uporabe kulturnega znanja (lastne kulture in drugih kultur, ki so prisotne v besedilu), splošne razgledanosti ter poznavanja specialnih področij prevajanja, ki so potrebni za prevajanje besedil pravne stroke.

- 1. Izkazujem poglobljeno znanje na področju prava in vseh njegovih vej (npr. civilnega prava, kazenskega prava in mednarodnega javnega prava)* ter ga znam uporabiti za razumevanje in prevajanje strokovnih pravnih besedil (npr. pri prepoznavanju neskladij med pravnimi pojmi in ureditvami v različnih pravnih tradicijah).**
- 3. Izkazujem poglobljeno poznavanje kultur in široko splošno razgledanost, ki sta potrebna za razumevanje in posredovanje kulturnospecifičnih pomenov v besedilih pravne stroke (npr. znam pojasniti posebnosti posameznih nacionalnih institucij in zgodovinske reference).**

**Gl. primere podpodročij v poglavju v prilogi Opredelitev področja pravnega prevajanja (razdelek »Poglavitna podpodročja specializacije«).*

Poglavitna razlika med ravnema C1 in C2 pri tej kompetenci zadeva stopnjo poznavanja tem s področja prava. Prevajalci, ki so se izpopolnjevali na pravnem področju ali ki so pridobili poglobljeno znanje na posameznih podpodročjih, ki so povezana s tem specialnim področjem prevajanja, običajno izkazujejo višjo tematsko kompetenco.

INSTRUMENTALNA KOMPETENCA

Sposobnost uporabe informacijskih virov (različnih vrst, za različne poizvedbe), jezikovnih tehnologij in drugih tehnoloških virov,* potrebnih za prevajanje strokovnih pravnih besedil.

1. **Znam uporabljati ustrezne in zanesljive specializirane informacijske vire (vključno z opravljanjem zahtevnih poizvedb) ter se posvetujem s strokovnjaki, da prevedem besedila pravne stroke (npr. znam prepoznati ustrezne pravne vire za prevod besedila in uporabljati iskalnike za pridobivanje pravnih informacij).**
2. **Znam oblikovati dokumentarne vire za prevajanje besedil pravne stroke (npr. s poravnavo besedil in oblikovanjem glosarjev).**
3. **Znam uporabljati in po potrebi prilagoditi jezikovna orodja, da prevedem besedila pravne stroke (npr. orodja za računalniško podprto prevajanje, strojne prevajalnike, orodja za korpusno poizvedbo).**
4. **Znam uporabljati orodja za vodenje prevajalskih projektov ter druga tehnološka proračunska in računovodska orodja, potrebna za uspešno poslovanje in nudenje prevajalskih storitev. [Če tako zahteva profesionalno okolje.]**

**Gl. primere informacijskih in tehnoloških virov v prilogi Opredelitev področja pravnega prevajanja (razdelek »Najustreznejši viri«).*

Poglavitna razlika med ravnema C1 in C2 pri tej kompetenci zadeva stopnjo poznavanja virov in orodij, ki so najprimernejši za prevajanje pravnih besedil, ter sposobnost prilagajanja teh orodij in s tem tudi učinkovitejšega opravljanja zahtevnejših poizvedb.

STORITVENA KOMPETENCA

Sposobnost usklajevanja različnih poklicnih vidikov prevajanja pravnih besedil.

1. **Znam se ravnati po načelih etičnega kodeksa in standardov prakse pri opravljanju prevajalskih storitev* in v odnosu do ostalih udeležencev v procesu prevajanja pravnih besedil (npr. pri obravnavi avtorsko zaščitene oziroma zaupnih izhodiščnih besedil ali drugih dokumentov).**
2. **Znam sodelovati z ostalimi udeleženci v procesu prevajanja pravnih besedil (npr. dogovoriti se o specifikah naročila ali o rokih oddaje prevoda, tarifah, ponudbah, načinu izdaje računa, vrsti pogodbe, pravicah in odgovornosti), ko se to zahteva.**
4. **Znam izpolniti dogovore v zvezi z naročilom pravnega prevoda in poskrbim za zelo učinkovit potek dela, vključno z morebitnimi administrativnimi zahtevami in ergonomsko ureditvijo delovnega mesta.**

**Gl. primere nalog v prilogi Opredelitev področja pravnega prevajanja (razdelek »Tipična poklicna okolja, naloge, stranke in delodajalci«).*

Poglavitna razlika med ravnema C1 in C2 pri tej kompetenci se kaže v stopnji poznavanja opisanih zahtev in utečenosti postopkov. Ta je običajno odvisna od poklicne izkušnosti.

METODOLOŠKA IN STRATEŠKA KOMPETENCA

Sposobnost uporabe ustreznih metod in strategij za tvorjenje sporočilno ustreznih pravnih prevodov, reševanje prevodnih problemov vseh vrst in za učinkovito aktivacijo ostalih kompetenc v vseh fazah prevajalskega procesa.

- 1. Znam uporabiti ustrezne prevajalske metode in strategije, da ob upoštevanju prevodnih navodil tvorim sporočilno ustrezne pravne prevode.**
- 2. Znam rešiti prevajalske probleme (npr. jezikovne, besedilne in zunajjezikovne probleme ter probleme, povezane z namenom besedila in prevodnim navodilom) v pravnih besedilih, vključno s terminološkimi problemi, ki izvirajo iz pravnih neskladij med različnimi pravnimi sistemi.***
- 3. Znam ovrednotiti splošno ustreznost (točnost in doslednost) pravnega prevoda in ustrezno revidirati lastne ali tuje prevode ter posteditirati strojne prevode v skladu z zahtevami ciljnega občinstva in njihovimi pričakovanji o prevodni kakovosti.**
- 4. Znam zagovarjati svoje odločitve pri tvorjenju sporočilno ustreznih pravnih prevodov ter po potrebi pri reviziji in posteditiranju prevodov.**

**Gl. primere značilnih prevajalskih problemov v prilogi Opredelitev področja pravnega prevajanja (razdelek »Žanrske značilnosti in tipični prevajalski problemi«).*

Poglavitna razlika med ravnema C1 in C2 pri tej kompetenci se kaže v stopnji izkušnosti na specialnem področju prevajanja in z njo povezano stopnjo kakovosti prevoda. Na ravni C2 se to kaže v sposobnosti izdelave prevodov, primernih za končno uporabo, ki jih ni treba nadalje revidirati (npr. letnih poročil, ki jih je mogoče takoj objaviti), ter v sposobnosti učinkovitega popravljanja tujih prevodov.

PREDLOG OPISNIKOV KOMPETENC NA PODROČJU PREVAJANJA LITERARNIH BESEDIL

Avtorice: Rodica Dimitriu (UAIC), Minna Kujamäki (UEF), Sorina Ciobanu (UAIC), Oana Cogeanu-Haraga (UAIC), Teodora Ghivirigă (UAIC)

Svetovalci/ocenjevalci: Natalia Paprocka (UWr), Marian Panchón Hidalgo (UGR), Esa Penttilä (UEF), Maarit Koponen (UEF), Marja Sorvari (UEF)

JEZIKOVNA KOMPETENCA

Sposobnost bralnega razumevanja izhodiščnega besedila in pisnega sporočanja v ciljnem jeziku, ki sta potrebna za prevajanje literarnih besedil.*

- 1. Razumem literarna besedila različnih literarnih žanrov, in sicer vsaj na ravni bralnega razumevanja C2 po Skupnem evropskem jezikovnem okviru, ter izkazujem visoko jezikovno znanje, značilno za posamezna literarna področja (npr. besedila, ki jih zaznamujejo dvoumnost, preneseni pomen in nestandardna raba jezika).**
- 2. Tvoriti znam literarna besedila različnih literarnih žanrov, in sicer vsaj na ravni pisnega sporočanja C2 po Skupnem evropskem jezikovnem okviru, ter izkazujem visoko jezikovno znanje, značilno za posamezna literarna področja (npr. besedila, ki jih zaznamujejo dvoumnost, preneseni pomen in nestandardna raba jezika).**

**Gl. primere besedilnih žanrov izvirnikov v prilogi Opredelitev področja literarnega prevajanja (razdelek »Literarni besedilni žanri«).*

Poglavitna razlika med ravnama C1 in C2 pri tej kompetenci se skriva v stopnji poznavanja značilnosti literarnih del v izhodiščnem in ciljnem jeziku, izhodiščnih in ciljnih literarnih žanrskih norm, ter zlasti v sposobnosti prepoznavanja različnih pomenskih odtenkov in njihovega ustreznega in ustvarjalnega prenašanja v ciljni jezik.

TEMATSKA IN KULTURNA KOMPETENCA

Sposobnost uporabe kulturnega znanja (lastne kulture in drugih kultur, ki so prisotne v besedilu), splošne razgledanosti ter poznavanje literature, ki so potrebni za prevajanje literarnih in nefikcijskih literarnih besedil.

- 1. Izkazujem poglobljeno poznavanje književnosti (npr. literarne teorije in kritike, literarnih tradicij različnih žanrov in podžanrov)*, ki je potrebno za prevajanje kulturno zahtevnih literarnih besedil.**
- 2. Izkazujem poglobljeno poznavanje tematike z drugih področij (npr. znanstvenega ali tehniškega), ki je potrebno za razumevanje strokovne terminologije (npr. v filozofovih spominih) in za njihovo prevajanje. [Zlasti pri prevajanju nefikcijskih literarnih besedil.]**
- 3. Izkazujem poglobljeno poznavanje kultur in široko splošno razgledanost, ki sta potrebna za razumevanje in posredovanje kulturnih referenc v literarnih besedilih (npr. kompleksnih kulturnih pomenov, različnih mentalitet, aluzij na druga literarna besedila in primerov medbesedilnosti).**

4. **Izkazujem poglobljeno poznavanje kulture, ki je potrebno za prevajanje kulturnospecifičnih elementov (npr. tradicionalnih oblačil, jedi in pijač) v literarnih besedilih.**

**Gl. primere podpodročij v prilogi Opredelitev področja literarnega prevajanja (razdelek »Poglavitna podpodročja specializacije«).*

Poglavitna razlika med ravnema C1 in C2 pri tej kompetenci zadeva stopnjo poznavanja izhodiščnih in ciljnih kulturnih realij ter z njimi povezanih literarnih tradicij. Prevajalci, ki so se izpopolnjevali na področju književnosti in literarnega prevajanja ali so pridobili poglobljeno znanje na posameznih podpodročjih, ki so povezana tem s specialnim področjem prevajanja, običajno izkazujejo višjo tematsko kompetenco.

INSTRUMENTALNA KOMPETENCA

Sposobnost uporabe informacijskih virov (različnih vrst, za različne poizvedbe), jezikovnih tehnologij in drugih tehnoloških virov,* potrebnih za prevajanje literarnih besedil.

1. **Znam uporabljati ustrezne in zanesljive specializirane informacijske vire (vključno z opravljanjem zahtevnih poizvedb) ter se znam posvetovati s strokovnjaki, da prevedem literarna besedila (npr. znam uporabljati vzporedne korpuse literarnih besedil, slovarje sinonimov, antonimov, stalnih besednih zvez, slenga, druge prevode istega izhodiščnega besedila ter dvojezične izdaje).**
2. **Oblikovati znam dokumentarne vire za prevajanje literarnih besedil.**
3. **Znam oceniti ustreznost jezikovnih orodij za prevajanje literarnih besedil (npr. orodij za računalniško podprto prevajanje, strojnih prevajalnikov in orodij za korpusno poizvedbo) ter jih znam smiselno uporabiti pri prevajanju literarnih besedil.**
4. **Znam uporabljati orodja za vodenje prevajalskih projektov ter druga tehnološka proračunska in računovodska orodja, potrebna za uspešno poslovanje in nudenje prevajalskih storitev. [Če tako zahteva profesionalno okolje.]**

**Gl. primere informacijskih in tehnoloških virov v prilogi Opredelitev področja literarnega prevajanja (razdelek »Najustreznejši viri«).*

Poglavitna razlika med ravnema C1 in C2 pri tej kompetenci zadeva stopnjo poznavanja virov in orodij, ki so najprimernejši za prevajanje literarnih besedil, ter sposobnost prilagajanja teh orodij in s tem tudi učinkovitejšega opravljanja zahtevnejših poizvedb.

STORITVENA KOMPETENCA

Sposobnost usklajevanja različnih poklicnih vidikov prevajanja literarnih besedil.

1. **Znam se ravnati po načelih etičnega kodeksa in standardov prakse pri opravljanju prevajalskih storitev* in v odnosu do ostalih udeležencev v procesu prevajanja (npr. pri obravnavi avtorsko zaščitene oziroma zaupnih izhodiščnih besedil ali drugih dokumentov se ravnam v skladu z etičnim kodeksom).**
2. **Znam sodelovati z ostalimi udeleženci v procesu prevajanja literarnih besedil (npr. dogovoriti se o specifikah naročila ali o rokih oddaje prevoda, tarifah, ponudbah, načinu izdaje računa, vrsti pogodbe, avtorskih pravicah, pravicah in odgovornosti), ko se to zahteva.**

3. **Znam uporabiti ustrezne komunikacijske strategije v pogovoru z avtorjem ali drugimi udeleženci ter urednikom o prevedenem besedilu in o pogojih objave prevoda v ciljni kulturi.**
4. **Znam izpolniti dogovore v zvezi z naročilom prevoda in poskrbim za zelo učinkovit potek dela, vključno z morebitnimi administrativnimi zahtevami in ergonomsko ureditvijo delovnega mesta.**

**Gl. primere nalog v prilogi Opredelitev področja literarnega prevajanja (razdelek »Tipična poklicna okolja, naloge, stranke in delodajalci«).*

Poglavitna razlika med ravnema C1 in C2 pri tej kompetenci se kaže v stopnji poznavanja opisanih zahtev in utečenosti postopkov. Ta je običajno odvisna od poklicne izkušnosti.

METODOLOŠKA IN STRATEŠKA KOMPETENCA

Sposobnost uporabe ustreznih metod in strategij za tvorjenje sporočilno ustreznih literarnih prevodov, reševanje prevodnih problemov vseh vrst in za učinkovito aktivacijo ostalih kompetenc v vseh fazah prevajalskega procesa.

1. **Znam uporabiti ustrezne prevajalske metode in strategije, da ob upoštevanju prevodnih navodil tvorim sporočilno ustrezne literarne prevode.**
5. **Znam rešiti prevajalske probleme (npr. jezikovne, besedilne in zunajjezikovne probleme ter probleme, povezane z namenom besedila in prevodnim navodilom) v literarnih besedilih.***
6. **Znam ovrednotiti splošno ustreznost (točnost in doslednost) literarnega prevoda in ustrezno revidirati lastne ali tuje prevode ter posteditirati strojne prevode v skladu z zahtevami ciljnega občinstva in njihovimi pričakovanji o prevodni kakovosti.**
7. **Znam zagovarjati svoje odločitve pri tvorjenju sporočilno ustreznih literarnih prevodov besedil ter po potrebi pri reviziji in posteditiranju prevodov.**

**Gl. primere značilnih prevajalskih problemov v prilogi Opredelitev področja literarnega prevajanja (razdelek »Žanrske značilnosti in tipični prevajalski problemi«).*

Poglavitna razlika med ravnema C1 in C2 pri tej kompetenci se kaže v stopnji izkušnosti na specialnem področju prevajanja in z njo povezano stopnjo kakovosti prevoda. Na ravni C2 se to kaže v sposobnosti izdelave prevodov, primernih za končno uporabo, ki jih ni treba nadalje revidirati (npr. letnih poročil, ki jih je mogoče takoj objaviti), ter v sposobnosti učinkovitega popravljanja tujih prevodov.

PREDLOG OPISNIKOV KOMPETENC NA PODROČJU PREVAJANJA ZNANSTVENIH BESEDIL

Avtorji: Nike K. Pokorn (UL), Agnes Pisanski Peterlin (UL), Patricia Rodríguez-Inés (UAB), Gys-Walt Egdom (UU), Sonia González Cruz (UAB), Kaja Gostkowska (UWr)

JEZIKOVNA KOMPETENCA

Sposobnost bralnega razumevanja izhodiščnega besedila in pisnega sporočanja v ciljnem jeziku, ki sta potrebna za prevajanje znanstvenih besedil.*

- 1. Razumem znanstvena besedila v izhodiščnem jeziku, in sicer vsaj na ravni bralnega razumevanja C2 po Skupnem evropskem jezikovnem okviru, ter razumem jezik v rabi na posameznem znanstvenem področju (npr. uporabljati znam ustrezno terminologijo, besedne zveze, kolokacije, žanrske norme, jezikovne zvrsti).**
- 2. Tvoriti znam znanstvena besedila z različnih področij v ciljnem jeziku, in sicer vsaj na ravni pisnega sporočanja C2 po Skupnem evropskem jezikovnem okviru, ter znam uporabljati jezik v rabi na posameznem znanstvenem področju (npr. uporabljati znam ustrezno terminologijo, besedne zveze, kolokacije, žanrske norme, jezikovne zvrsti, metafore).**

**Gl. primere besedilnih žanrov izvirnikov v prilogi Opredelitev področja znanstvenega prevajanja (razdelek »Znanstveni besedilni žanri«).*

Poglavitna razlika med ravnema C1 in C2 pri tej kompetenci se skriva v stopnji poznavanja značilnosti izhodiščnega in ciljnega jezika, ki se uporabljata na področju znanosti, žanrskih norm izhodiščnih in ciljnih znanstvenih besedil, in zlasti v sposobnosti prepoznavanja različnih pomenskih odtenkov ter uporabe ustrezne terminologije.

TEMATSKA IN KULTURNA KOMPETENCA

Sposobnost uporabe kulturnega znanja (lastne kulture in drugih kultur, ki so prisotne v besedilu), splošne razgledanosti ter poznavanja enega od specialnih področij prevajanja, ki so potrebni za prevajanje znanstvenih besedil.

- 1. Izkazujem poglobljeno poznavanje znanstvenega področja in povezanih podpodročij (npr. biologije, oceanografije, astronomije, medicine in dermatologije), ki je potrebno za razumevanje pomena znanstvenih besedil in za prevajanje znanstvenih besedil (npr. za prepoznavanje konceptualnih razmerij med termini z znanstvenega področja ter ustreznih predpisov, standardov, protokolov in kodeksov).**
- 2. Izkazujem poglobljeno poznavanje kultur in široko splošno razgledanost, ki sta potrebna za razumevanje in posredovanje kulturnospecifičnih pomenov v znanstvenih besedilih (npr. znam pojasniti kulturne reference, uporabljene v primeri ali metafori, ki pojasnjuje znanstveno vsebino).**

**Gl. primere podpodročij v prilogi Opredelitev področja znanstvenega prevajanja (razdelek »Poglavitna podpodročja specializacije«).*

Poglavitna razlika med ravnema C1 in C2 pri tej kompetenci zadeva stopnjo poznavanja tem s področja znanosti. Prevajalci, ki so se izpopolnjevali na področju znanosti ali so pridobili poglobljeno znanje na posameznih podpodročjih, ki so povezana s tem specialnim področjem prevajanja, običajno izkazujejo višjo tematsko kompetenco.

INSTRUMENTALNA KOMPETENCA

Sposobnost uporabe informacijskih virov (različnih vrst, za različne poizvedbe), jezikovnih tehnologij in drugih tehnoloških virov, potrebnih za prevajanje znanstvenih besedil.

1. **Znam uporabljati ustrezne in zanesljive specializirane informacijske vire (vključno z opravljanjem zahtevnih poizvedb) ter se znam posvetovati s strokovnjaki, da prevedem znanstvena besedila (npr. znam prepoznati verodostojne vire z znanstvenega področja in ustrezne terminologije; znam prepoznati strokovnjake z ustreznega področja).**
2. **Znam oblikovati dokumentarne vire za prevajanje znanstvenih besedil (npr. s poravnavo besedil in oblikovanjem glosarjev).**
3. **Znam uporabljati in po potrebi prilagoditi jezikovna orodja, da prevedem znanstvena besedila (npr. orodja za računalniško podprto prevajanje, strojne prevajalnike, orodja za korpusno poizvedbo, orodja za oblikovanje diagramov).**
4. **Znam uporabljati orodja za vodenje prevajalskih projektov ter druga tehnološka proračunska in računovodska orodja, potrebna za uspešno poslovanje in nudenje prevajalskih storitev. [Če tako zahteva profesionalno okolje.]**

**Gl. primere informacijskih in tehnoloških virov v prilogi Opredelitev področja znanstvenega prevajanja (razdelek »Najustrežnejši viri«).*

Poglavitna razlika med ravnema C1 in C2 pri tej kompetenci zadeva stopnjo poznavanja virov in orodij, ki so najprimernejši za prevajanje znanstvenih besedil, ter sposobnost prilagajanja teh orodij in s tem tudi učinkovitejšega opravljanja zahtevnejših poizvedb.

STORITVENA KOMPETENCA

Sposobnost usklajevanja različnih poklicnih vidikov prevajanja znanstvenih besedil.

1. **Znam se ravnati po načelih etičnega kodeksa in standardov prakse pri opravljanju prevajalskih storitev* in v odnosu do ostalih udeležencev v procesu prevajanja znanstvenih besedil (npr. pri obravnavi avtorsko zaščitene oziroma zaupne izhodiščne besedila ali drugih dokumentov).**
2. **Znam sodelovati z ostalimi udeleženci v procesu prevajanja na področju znanosti (npr. dogovoriti se o specifikah naročila ali o rokih oddaje prevoda, tarifah, ponudbah, načinu izdaje računa, vrsti pogodbe, pravicah in odgovornosti), ko se to zahteva.**
3. **Znam izpolniti dogovore v zvezi z naročilom prevoda znanstvenega besedila in poskrbim za zelo učinkovit potek dela, vključno z morebitnimi administrativnimi zahtevami in ergonomsko ureditvijo delovnega mesta.**

**Gl. primere nalog v prilogi Opredelitev področja znanstvenega prevajanja (razdelek »Tipična poklicna okolja, naloge, stranke in delodajalci«).*

Poglavitna razlika med ravnema C1 in C2 pri tej kompetenci se kaže v stopnji poznavanja opisanih zahtev in utečenosti postopkov. Ta je običajno odvisna od poklicne izkušnosti.

METODOLOŠKA IN STRATEŠKA KOMPETENCA

Sposobnost uporabe ustreznih metod in strategij za tvorjenje sporočilno ustreznih prevodov znanstvenih besedil, reševanje prevodnih problemov vseh vrst in za učinkovito aktivacijo ostalih kompetenc v vseh fazah prevajalskega procesa.

- 1. Znam uporabiti ustrezne prevajalske metode in strategije, da ob upoštevanju prevodnih navodil tvorim sporočilno ustrezne prevode znanstvenih besedil.**
- 1. Znam rešiti prevajalske probleme (npr. jezikovne, besedilne in zunajjezikovne probleme ter probleme, povezane z namenom besedila in prevodnim navodilom) v znanstvenih besedilih, npr. probleme, povezane z generičnimi imeni zdravil, morebitno nediskriminatorno rabo jezika ali s sklici na veljavne protokole.***
- 8. Znam ovrednotiti splošno ustreznost (točnost in doslednost) prevoda strokovnega znanstvenega besedila in ustrezno revidirati lastne ali tuje prevode ter posteditirati strojne prevode v skladu z zahtevami ciljnega občinstva in njihovimi pričakovanji o prevodni kakovosti.**
- 9. Znam zagovarjati svoje odločitve pri tvorjenju sporočilno ustreznih prevodov strokovnih znanstvenih besedil ter po potrebi pri reviziji in posteditiranju prevodov.**

**Gl. primere značilnih prevajalskih problemov v prilogi Opredelitev področja znanstvenega prevajanja (razdelek »Žanrske značilnosti in tipični prevajalski problemi«).*

Poglavitna razlika med ravnema C1 in C2 pri tej kompetenci se kaže v stopnji izkušnosti na specialnem področju prevajanja in z njo povezano stopnjo kakovosti prevoda. Na ravni C2 se to kaže v sposobnosti izdelave prevodov, primernih za končno uporabo, ki jih ni treba nadalje revidirati (npr. letnih poročil, ki jih je mogoče takoj objaviti), ter v sposobnosti učinkovitega popravljanja tujih prevodov.

PREDLOG OPISNIKOV KOMPETENC NA PODROČJU PREVAJANJA TEHNIŠKIH BESEDIL

Avtorji: Patricia Rodríguez-Inés (UAB), Elsa Huertas Barros (UW), Marcin Walczyński (UWr), Juliet Vine (UW)

Svetovalka/ocenjevalka: Sonia González Cruz (UAB)

JEZIKOVNA KOMPETENCA

Sposobnost bralnega razumevanja izhodiščnega besedila in pisnega sporočanja v ciljnem jeziku, ki sta potrebna za prevajanje strokovnih tehniških besedil.*

1. Razumem različna besedila tehniških strok v izhodiščnem jeziku, in sicer vsaj na ravni bralnega razumevanja C2 po Skupnem evropskem jezikovnem okviru, ter razumem jezik v rabi na posameznem tehniškem področju (npr. znam uporabljati ustrezno terminologijo, besedne zveze, kolokacije, žanrske norme, jezikovne zvrsti).
2. Tvoriti znam besedila tehniških strok v ciljnem jeziku, in sicer vsaj na ravni pisnega sporočanja C2 po Skupnem evropskem jezikovnem okviru, ter znam uporabljati jezik v rabi na posameznem tehniškem področju (npr. znam uporabljati ustrezno terminologijo, besedne zveze, kolokacije, žanrske norme, jezikovne zvrsti, metafore).

**Gl. primere besedilnih žanrov izvirnikov v prilogi Opredelitev področja tehniškega prevajanja (razdelek »Tehniški besedilni žanri«).*

Poglavitna razlika med ravnema C1 in C2 pri tej kompetenci se skriva v stopnji poznavanja značilnosti izhodiščnega in ciljnega jezika, ki se uporabljata na tehniškem področju, žanrskih norm izhodiščnih in ciljnih tehniških besedil, in zlasti v sposobnosti prepoznavanja različnih pomenskih odtenkov ter uporabi ustrezne lokalizirane terminologije.

TEMATSKA IN KULTURNA KOMPETENCA

Sposobnost uporabe kulturnega znanja (lastne kulture in drugih kultur, ki so prisotne v besedilu), splošne razgledanosti ter poznavanje enega od specialnih področij prevajanja, ki so potrebni za prevajanje strokovnih tehniških besedil.

1. Izkazujem poglobljeno poznavanje tehniškega področja (npr. prepoznam pomenska razmerja med termini s tehniškega področja) in povezanih podpodročij (npr. telekomunikacij, pomorskega strojništva),* ki je potrebno za razumevanje pomena tehniških besedil in za prevajanje strokovnih tehniških besedil.
2. Izkazujem poglobljeno poznavanje kultur in široko splošno razgledanost, ki sta potrebna za razumevanje in posredovanje kulturnospecifičnih pomenov v besedilih tehniških strok (npr. znam pojasniti kulturne reference, uporabljene v primeri ali metafori, ki pojasnjuje tehniško vsebino).

**Gl. primere poglavitnih podpodročij v prilogi Opredelitev področja tehniškega prevajanja (razdelek »Poglavitna podpodročja specializacije«).*

Poglavitna razlika med ravnema C1 in C2 pri tej kompetenci zadeva stopnjo poznavanja tem s tehniškega področja. Prevajalci, ki so se izpopolnjevali na tehniškem področju ali so pridobili poglobljeno znanje na posameznih podpodročjih, ki so povezana s tem specialnim področjem prevajanja, običajno izkazujejo višjo tematsko kompetenco.

INSTRUMENTALNA KOMPETENCA

Sposobnost uporabe informacijskih virov (različnih vrst, za različne poizvedbe), jezikovnih tehnologij in drugih tehnoloških virov,* potrebnih za prevajanje strokovnih tehniških besedil.

- 1. Znam uporabljati ustrezne in zanesljive specializirane informacijske vire (vključno z opravljanjem zahtevnih poizvedb) ter se znam posvetovati s strokovnjaki, da prevedem besedila tehniških strok (npr. znam prepoznati verodostojne vire tehniškega znanja in terminologije; posvetujem se s proizvajalci).**
- 2. Oblikovati znam dokumentarne vire za prevajanje besedil tehniških strok (npr. s poravnavo besedil in oblikovanjem glosarjev).**
- 3. Znam uporabljati in po potrebi prilagoditi jezikovna orodja, da prevedem besedila tehniških strok (npr. orodja za računalniško podprto prevajanje, strojne prevajalnike, orodja za korpusno poizvedbo, programsko opremo za urejanje grafikonov).**
- 4. Znam uporabljati orodja za vodenje prevajalskih projektov ter druga tehnološka proračunska in računovodska orodja, potrebna za uspešno poslovanje in nudenje prevajalskih storitev. [Če tako zahteva profesionalno okolje.]**

**Gl. primere informacijskih in tehnoloških virov v prilogi Opredelitev področja tehniškega prevajanja (razdelek »Najustreznejši viri«).*

Poglavitna razlika med ravnema C1 in C2 pri tej kompetenci zadeva stopnjo poznavanja virov in orodij, ki so najprimernejši za prevajanje tehniških besedil, ter sposobnost prilagajanja teh orodij in s tem tudi učinkovitejšega opravljanja zahtevnejših poizvedb.

STORITVENA KOMPETENCA

Sposobnost usklajevanja različnih poklicnih vidikov prevajanja tehniških besedil.

- 1. Znam se ravnati po načelih etičnega kodeksa in standardov prakse pri opravljanju prevajalskih storitev* in v odnosu do ostalih udeležencev v procesu prevajanja tehniških besedil (npr. pri obravnavi avtorsko zaščitene oziroma zaupnih izhodiščnih besedil ali drugih dokumentov).**
- 2. Znam sodelovati z ostalimi udeleženci v procesu prevajanja tehniških besedil (npr. dogovoriti se o specifikah naročila ali o rokih oddaje prevoda, tarifah, ponudbah, načinu izdaje računa, vrsti pogodbe, pravicah in odgovornosti), ko se to zahteva.**
- 3. Znam izpolniti dogovore v zvezi z naročilom prevoda tehniškega besedila in poskrbim za zelo učinkovit potek dela, vključno z morebitnimi administrativnimi zahtevami in ergonomsko ureditvijo delovnega mesta.**

**Gl. primere nalog v prilogi Opredelitev področja tehniškega prevajanja (razdelek »Tipična poklicna okolja, naloge, stranke in delodajalci«).*

Poglavitna razlika med ravnema C1 in C2 pri tej kompetenci se kaže v stopnji poznavanja opisanih zahtev in utečenosti postopkov. Ta je običajno odvisna od poklicne izkušnosti.

METODOLOŠKA IN STRATEŠKA KOMPETENCA

Sposobnost uporabe ustreznih metod in strategij za tvorjenje sporočilno ustreznih prevodov tehniških besedil, reševanje prevodnih problemov vseh vrst in za učinkovito aktivacijo ostalih kompetenc v vseh fazah prevajalskega procesa.

- 1. Znam uporabiti ustrezne prevajalske metode in strategije, da ob upoštevanju prevodnih navodil tvorim sporočilno ustrezne prevode besedil tehniških strok.**
- 2. Znam rešiti prevajalske probleme (npr. jezikovne, besedilne in zunajjezikovne probleme ter probleme, povezane z namenom besedila in prevodnim navodilom) v besedilih tehniških strok.***
- 3. Znam ovrednotiti splošno ustreznost (točnost in doslednost) prevoda besedila tehniških strok in ustrezno revidirati lastne ali tuje prevode ter posteditirati strojne prevode v skladu z zahtevami ciljnega občinstva in njihovimi pričakovanji o prevodni kakovosti.**
- 4. Znam zagovarjati svoje odločitve pri tvorjenju sporočilno ustreznih prevodov strokovnih tehniških besedil ter po potrebi pri reviziji in posteditiranju prevodov.**

**Gl. primere značilnih prevajalskih problemov v prilogi Opredelitev področja tehniškega prevajanja (razdelek »Žanrske značilnosti in tipični prevajalski problemi«).*

Poglavitna razlika med ravnema C1 in C2 pri tej kompetenci se kaže v stopnji izkušnosti na specialnem področju prevajanja in z njo povezano stopnjo kakovosti prevoda. Na ravni C2 se to kaže v sposobnosti izdelave prevodov, primernih za končno uporabo, ki jih ni treba nadalje revidirati (npr. letnih poročil, ki jih je mogoče takoj objaviti), ter v sposobnosti učinkovitega popravljanja tujih prevodov.

[Besedilo sta iz angleščine v slovenščino prevedli Nike K. Pokorn in Jerneja Umer Kljun, pregledala Agnes Pisanski Peterlin.]

PRILOGE

PRILOGA I: OPREDELITEV PODROČJA EKONOMSKEGA IN FINANČNEGA PREVAJANJA

OBSEG

Finančno prevajanje se včasih obravnava kot podpomenka (ali podpodročje) ekonomskega prevajanja, vendar ne vedno. Nekateri prevajalci celo menijo, da razlikovanje med finančnim in ekonomskim prevajanjem sploh ni bistveno. Zato pri opredelitvi področja ne razlikujemo med ekonomskim in finančnim prevajanjem, temveč ju obravnavamo kot skupno področje ekonomskega/finančnega prevajanja oziroma E/F-prevajanja.

POGLAVITNA PODPODROČJA SPECIALIZACIJE

Poglavitna specialna podpodročja obsegajo: davke, načrtovanje proračuna, računovodstvo, bančništvo, naložbe, zavarovalništvo, trgovino, trge (vključno z borzo vrednostnih papirjev), javne finance in makroekonomsko analizo.

PRIMERI EKONOMSKIH/FINANČNIH BESEDILNIH ŽANROV

E/F-besedilni žanri vključujejo:

- *Letna poročila in letne obračune
- *Proračune
- *Prospekte za vlagatelje
- *Računovodske izkaze
- Zavarovalne police
- *Programe delniških opcij za zaposlene
- *Napovedi prihodkov
- Poslovne načrte
- Poročila o upravljanju podjetij
- *Revizijska poročila
- *Poslovne izide za četrletje
- *Obračune dividend
- Dokumentacijo o združitvi podjetij
- *Poslovne/finančne napovedi in poročila (ki jih izdajo gospodarski in finančni organi)
- *Raziskovalna poročila/analize trga
- Pravne instrumente (npr. finančne uredbe)
- Poslovna spletišča – spletne strani z ekonomsko-finančnimi vsebinami
- Oglase (z ekonomsko-finančnimi vsebinami)
- Sporočila za javnost (z ekonomsko-finančnimi vsebinami)
- *Ekonomske/finančne učbeniki ali podobno gradivo

Besedilni žanri, označeni z * so **osrednji** ekonomski/finančni (E/F) žanri. Pri preostalih besedilih gre za **hibridne žanre**, ki pogosto obravnavajo ali bi lahko obravnavali tudi ekonomske/finančne vsebine. Nobenega dvoma ni, da na primer pravni instrumenti (npr. zakoni in zakonodajni dokumenti) sodijo v sklop pravnih besedil (oz. v širšo, nadrejeno, večžanrsko kategorijo), vendar ta besedila lahko (in dejansko tudi pogosto) obravnavajo ekonomske/finančne teme, zaradi česar bi lahko taka besedila prevajal prevajalec, specializiran za ekonomsko/finančno področje. Pravzaprav je veliko žanrov na ekonomskem/finančnem področju hibridnih, pri tem da se zlasti ekonomsko/finančno in pravno področje pogosto prekrivata.

TIPIČNA POKLICNA OKOLJA, NALOGE, STRANKE IN DELODAJALCI

Poklicna okolja, stranke in delodajalci

- Zasebni subjekti na ekonomskem/finančnem področju (npr. banke, zavarovalnice)
- Druga zasebna podjetja
- Državne in mednarodne ustanove (npr. EU, Svetovna trgovinska organizacija, Mednarodni denarni sklad in nacionalne vlade)
- Prevajalske agencije

Vrsta zaposlitve

Zaposlitev ali samozaposlitev.

Naloge

Prevajanje (vključno s transkripcijo, lokalizacijo, prirejanjem in preoblikovanjem besedila), posteditiranje strojnih prevodov, revidiranje, posodabljanje dokumentov, upravljanje terminologije in vodenje projektov.

Naloge, ki jih občasno opravljajo prevajalci na ekonomskem/finančnem področju, vključujejo tudi avdiovizualno prevajanje, ki pa v okviru projekta EFFORT ni posebej obravnavano.

Naloge, ki niso neposredno povezane s prevajalskim delom, a jih prevajalci na ekonomskem/finančnem področju dejansko izvajajo, vključujejo upravljanje terminologije (tudi ko to ni povezano s specifičnim prevajalskim projektom), revidiranje (izvirnih besedil, ki so jih v tujem jeziku napisali nematerni govorci), svetovanje in poučevanje.

Naloga, ki se umešča med prevajanje in druge splošnejše naloge in ki jo opravljajo prevajalci na ekonomskem/finančnem področju, je razvoj terminologije.

NAJUSTREZNEJŠI VIRI

- Slovarji
- Vzoredna besedila (vključno s korpusi in repozitoriji)
- Splošne osnovne informacije (npr. računovodska zakonodaja ali spletna stran stranke)
- Spletni iskalniki
- Terminološke zbirke
- Orodja za računalniško podprto prevajanje (vključno s pomnilniki prevodov)
- Strojni prevajalniki
- Strokovnjaki z ekonomskega/finančnega področja (ekonomisti itd.), drugi strokovnjaki in pristojne službe na področju
- Avtorji/naročniki
- Kolegi in druga omrežja

Nekateri viri so vezani na področje (E/F), drugi so splošnejši.

Nekateri viri so enojezični, drugi so dvojezični, tretji pa večjezični.

Nekateri viri so tehnološki oziroma nečloveški, drugi so človeški (npr. strokovnjaki za posamezna področja). Prevajalci na ekonomskem/finančnem področju poročajo, da pri svojem delu uporabljajo predvsem človeške vire.

ŽANRSKE ZNAČILNOSTI IN TIPIČNI PREVAJALSKI PROBLEMI

Prevajalci na ekonomskem/finančnem področju se opirajo na naslednja znanja: poznavanje teme, vsebine besedil, ki jih prevajajo, in širšega ekonomskega/finančnega področja (vsebinsko/tematsko znanje); poznavanje ustreznih žanrov in žanrskih norm (besedilno znanje); poznavanje ustreznih diskurzivnih skupnosti in njihovih diskurzivnih praks (kulturno in besedilno znanje). Med spretnosti in znanja, ki so posebej koristni pri prevajanju ekonomskih/finančnih besedil (kot specifične vsebinske ekonomsko/finančne kompetence), sodita smisel za številke in poznavanje statistike. Vendar pa se prevajalci s

področja prevajanja ekonomskih/finančnih besedil strinjajo, da se *vrste* kompetenc, ki se zahtevajo pri prevajanju ekonomskih/finančnih besedil, ne razlikujejo od kompetenc, ki se zahtevajo pri drugih strokovnih področjih prevajanja (npr. pri pravnem prevajanju).

Kakor je bilo prej opisano, je hibridnost ena glavnih značilnosti prevajanja ekonomskih/finančnih besedil. Besedilni žanri so običajno hibridni (vključujejo prvine besedil z različnih področij, kot so pravo, ekonomija itd.), večfunkcijski (saj so hkrati predstavitveni, operativni/vplivanski in izrazni) in občasno multimodalni, saj združujejo besedila, slike, videe in druge vrste vsebin. Prevajalci na ekonomskem/finančnem področju se torej srečujejo z mnogimi žanri, funkcijami in modalitetami.

Med tipičnimi jezikovnimi lastnostmi ekonomskih/finančnih besedil in zato tudi prevodov teh besedil se pogosto omenjajo prispodobne in metaforična jezikovna raba, neologizmi in prevzete besede iz angleščine. V strokovni literaturi in po poročanju prevajalcev na ekonomskem/finančnem področju je prav tako pogosto poudarjena problematika specifične terminologije – kakor je značilno tudi za druga specialna področja. Terminologija z ekonomskega/finančnega področja je do neke mere kulturno specifična, saj odraža zgodovinske in kulturne razlike med različnimi ekonomskimi in finančnimi sistemi; prevajalci na ekonomskem/finančnem področju morajo imeti razvito kulturno kompetenco. Vendar pa je zaradi globalizacijskih trendov iz 20. stoletja in internacionalizacije področja ekonomska/finančna terminologija v svetovnem merilu nekoliko bolj usklajena kot terminologija z drugih specialnih področij, npr. pravna terminologija. Pri tem pa je vseeno treba dodati, da je ekonomska/finančna terminologija odvisna od posameznih pravnih sistemov, saj številne ekonomske/finančne dejavnosti ureja ustrezna zakonodaja (prim. bančno ali finančno pravo), zaradi česar prihaja do večjih prekrivanj med področji prevajanja ekonomskih/finančnih ter pravnih besedil.

PRILOGA II: OPREDELITEV PODROČJA PRAVNEGA PREVAJANJA

OBSEG

Po Prietu Ramosu (2022) je pravno prevajanje »področje strokovne in disciplinarne specializacije, ki se osredinja na komunikacijsko potrebo po oblikovanju, uporabi in diseminaciji prava v več kot enem jeziku, bodisi med različnimi pravnimi sistemi bodisi znotraj enega samega nacionalnega ali nadnacionalnega pravnega reda. Na tem področju prevajanje zajema zelo širok razpon besedilnih žanrov, prek katerih se za različne namene urejajo, razvijajo, razlagajo, ali drugače izražajo javna ali zasebna pravna razmerja ali vprašanja.«

POGLAVITNA PODPODROČJA SPECIALIZACIJE

Gl. naslednje razdelke, zlasti »Tipična poklicna okolja, naloge, stranke in delodajalci«, v katerih se ključna okolja poklicne dejavnosti lahko povežejo s poglavitnimi podpodročji specializacije pri pravnem prevajanju. Podrobnejša podpodročja je mogoče določiti na podlagi prevajanih žanrov (gl. spodaj).

PRAVNI BESEDILNI ŽANRI

Ob upoštevanju obstoječih razvrstitev, zlasti tistih, ki so jih pripravili Borja (2000), Cao (2007) in Prieto Ramos (2014), na podlagi razvrstitve Prieta Ramosa (2014: 264–265) predlagamo naslednjo krovno taksonomijo besedilnih žanrov, ki ni vezana na specifični pravni sistem:

- **Zakonodajni instrumenti**, tj. statuti in podzakonski predpisi, mednarodne pogodbe.
- **Sodna besedila**, ki jih izdajo sodni uradniki ali pristojne službe ali drugi udeleženci v sodnih postopkih, npr. obrazec škodnega zahtevka, povratnica, sodbe, pritožbe.
- **Drugi javni zakonodajni instrumenti ali predpisi o izvajanju zakonodaje**, ki jih izdajo institucionalni organi, javni uslužbenci ali sodne pisarne; druge podvrste besedilnih žanrov, ki jih je treba opredeliti glede na pravni sistem (npr. notarske listine se lahko obravnavajo kot posebna kategorija v državah civilnega prava).
- **Zasebni pravni instrumenti**, vključno z besedili, ki jih sestavijo pravniki (npr. pogodbe, najemniške pogodbe), in besedili, ki jih ne sestavijo pravniki (npr. zasebni dogovori).
- **Znanstvena pravna besedila** (npr. učbeniki, eseji, članki).

TIPIČNA POKLICNA OKOLJA, NALOGE, STRANKE IN DELODAJALCI

Borja in Prieto Ramos (2013) sta poklicno okolje pravnega prevajanja razvrstila v tri osrednje kategorije:

- **Pravno prevajanje v zasebnem sektorju**: kar med drugim vključuje delo samostojnega pravnega prevajalca za širšo javnost, multinacionalne družbe in odvetniške pisarne ter overjene prevode sodnih tolmačev za posamezne stranke.
- **Pravno prevajanje za javne državne ustanove**: npr. prevajanje za sodišča, vladne službe ali policijo.
- **Pravno prevajanje za mednarodne organizacije**: npr. prevajanje za ustanove EU, Združene narode in druge medvladne organizacije.

Podrobnejši opis poklicnih okolij je mogoče podati ob upoštevanju ključnih okolij poklicne dejavnosti ter drugih situacijskih dejavnikov. Takšni opisi so tudi podlaga za razvrstitev besedilnih žanrov pravnih besedil, ki jih najdemo v Borja (2000), Cao (2007) in Prieto Ramos (2014, 2019). Spodnji seznam sicer ni izčrpen, vendar prinaša celovit pregled z opredelitvijo poglavitnih okolij poklicne dejavnosti pravnega prevajanja v javnem (vključno z več vrstami institucij) in zasebnem sektorju (vključno s podjetji in posamezniki).

Poklicna okolja	Najpogostejši žanri	Diskurzivni položaji	Stranke/delodajalci
1. Prevajanje zakonodaje/prevajanje za zakonodajne organe	Prevajanje zakonodaje (vključno z večjezičnimi državnimi, evropskimi ali mednarodnimi zakonodajnimi besedili)	Besedila, ki jih za državljane in druge subjekte izdajajo pristojni zakonodajni organi.	Državni in mednarodni zakonodajni organi (vključno z zaposlenimi prevajalci in zunanjimi izvajalci)
2. Sodno tolmačenje	Prevajanje pravnih instrumentov (vključno s sodno dokumentacijo, npr. sodbami, pritožbami, zahtevki itd.)	Besedila, ki jih izdajajo sodni uradniki ali pristojne službe za druge udeležence v sodnih postopkih in obratno.	Mednarodna, vrhovna državna in okrajna sodišča ali drugi udeleženci v sodnih postopkih. Zahtevajo se lahko sodno overjeni prevodi
3. Prevajanje za druge (državne in mednarodne) ustanove	Javni pravni instrumenti ali besedila o izvajanju zakonodaje (npr. pravna poročila, razpisna dokumentacija)	Besedila, ki jih za državljane in druge subjekte izdajajo institucionalni organi	Institucije ali organi, ki se razlikujejo od zakonodajnih in pravosodnih institucij (npr. specializirane agencije za besedila EU in ZN)
4. Prevajanje za multinacionalna podjetja in odvetniške pisarne	Raznovrstna pravna besedila (npr. pogodbe, pisma o nameri, memorandumi)	Besedila (ki jih običajno izdajo pravniki) za različne pravne namene, pogosto v povezavi z mednarodnim poslovanjem in čezmejnimi zadevami.	Prevajanje za multinacionalna podjetja in odvetniške pisarne. Zahtevajo se lahko sodno overjeni prevodi
5. Prevajanje za druge stranke v zasebnem sektorju	Raznovrstna pravna besedila (npr. izjave, pooblastila)	Besedila za različne namene	Zasebne stranke, vključno s posamezniki in pravnimi osebami, ki niso navedeni zgoraj. Zahtevajo se lahko sodno overjeni prevodi

Med najznačilnejšimi **nalogami**, povezanimi z uspešnim prevajanjem na področju prava, sta opravljanje pravne analize, zlasti primerjalne narave, in pridobivanje pravnih informacij (iz primarnih pravnih virov, precedenčnih primerov in drugih ustreznih virov).

NAJUSTREZNEJŠI VIRI

Na podlagi poklicnih izkušenj in dela raziskovalcev, kot so Borja (2000), Orozco in Sánchez-Gijón (2011) ter Prieto Ramos (2020), so bile opredeljene naslednje vrste virov:

- **Primarni pravni viri** (vključno z zakoni, podzakonskimi predpisi, mednarodnimi pogodbami in evropsko zakonodajo).
- **Referenčni leksikografski priročniki** (vključno z enojezičnimi in dvojezičnimi slovarji, glosarji in drugimi viri).
- **Terminoliške baze** (npr. IATE, UNITERM) in **institucionalna navodila prevajalcem**.
- **Besedilni korpusi in repozitoriji** (npr. spletni arhiv uradnih dokumentov ZN) (v primeru prevajanja za ustanove so to prednostni viri za preverjanje obstoječih prevodov in ustaljenih vzorcev).
- **Obrazci ali predloge pravnih dokumentov** (lahko zlasti služijo kot vzporedna besedila, npr. za prepoznavanje makrostruktur ali analizo ustreznih kolokacij in besedilnih vzorcev).
- **Znanstvena pravna dela** (vključno z učbeniki, članki, disertacijami).

- **Pravni strokovnjaki.**
- **Spletni pravni leksikoni** (npr. LOIS, JurWordNet, LRI-Core) (v splošnem namenjeni pravnim strokovnjakom).

ŽANRSKE ZNAČILNOSTI IN TIPIČNI PREVAJALSKI PROBLEMI

Najznačilnejše lastnosti pravnega prevajanja so povezane z zapletenostjo pravnega jezika in izrazitimi razlikami med pravnimi pojmi in pravnim jezikom v različnih pravnih tradicijah. Kakor opaza Prieto Ramos (2022): »Struktura pravne vede, pojmi, na katerih temelji, in diskurzivne norme, ki se izražajo v pravnih besedilih, se pri različnih pravnih tradicijah in sodnih oblasteh med seboj izrazito razlikujejo. V nasprotju z drugimi vedami, ki težijo h konceptualni univerzalnosti in nedvoumnosti, pojme in postopke vsakega pravnega reda določajo različni načini, na katere so se skozi zgodovino vzpostavljali in urejali medčloveški odnosi in institucije. Te posebnosti se odražajo v pravnih jezikih in kulturnospecifičnih prvinah pravnih besedil ter porajajo *neskladja*, ki so v veliki meri značilna za komunikacijsko dejavnost pravnih prevajalcev, zlasti ko gre za prevajanje med različnimi pravnimi sistemi.«

Zaradi takih neskladij pogosto prihaja do problemov asimetrije in neenakovrednosti pojmov, ki jih mora prevajalec odpraviti zlasti pri obravnavi pravne terminologije. Taki problemi pogosto zahtevajo uporabo več kompetenc, kakor je to opisano v prvem večkomponentnem modelu kompetence pravnega prevajanja (Prieto Ramos 2011), ki služi kot podlaga za pristop projekta EFFORT na tem področju. Problematika pravilne rabe pravne terminologije zajema pravne in jezikovne razsežnosti, ki za premišljeno odločanje glede na vsako komunikacijsko situacijo in namen prevoda zahtevajo dobro razvite jezikovne, tematske in strateške kompetence.

BIBLIOGRAFIJA

- Borja Albi, Anabel (2000). *El texto jurídico inglés y su traducción al español*. Barcelona: Ariel.
- Borja Albi, Anabel & Prieto Ramos, Fernando (2013). *Legal Translation in Context: Professional Issues and Prospects*. Bern: Peter Lang.
- Cao, Deborah (2007). *Translating Law*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Orozco, Mariana & Sánchez-Gijón, Pilar (2011). "New Resources for Legal Translators". *Perspectives: Studies in Translatology* 19 (1): 25-44.
- Prieto Ramos, Fernando (2011). "Developing legal translation competence: An integrative process-oriented approach". *Comparative Legilinguistics – International Journal for Legal Communication* 5: 7-21.
- Prieto Ramos, Fernando (2014). "Legal Translation Studies as Interdiscipline: Scope and Evolution". *Meta: Translators' Journal* 59 (2): 260-277.
- Prieto Ramos, Fernando (2019). "Implications of text categorisation for corpus-based legal translation research: The case of international institutional settings". In: Łucja Biel, Jan Engberg, M. Rosario Martín Ruano & Vilelmini Sosoni, eds. *Research Methods in Legal Translation and Interpreting: Crossing Methodological Boundaries*. London: Routledge, pp. 29-47.
- Prieto Ramos, Fernando (2020). "The Use of Resources for Legal Terminological Decision-making: Patterns and Profile Variations among Institutional Translators". *Perspectives: Studies in Translatology* 29 (2): 278-310.
- Prieto Ramos, Fernando (2022). "Legal Translation". In: Javier Franco Aixelá & Ricardo Muñoz Martín, eds. *Encyclopedia of Translation and Interpreting (ENTI)*. AIETI. https://www.aieti.eu/enti/legal_translation_ENG/entry.html

PRILOGA III: OPREDELITEV PODROČJA LITERARNEGA PREVAJANJA

OBSEG

Z izrazom književnost »na splošno označujemo domišljjske dramske, metrične ali prozne stvaritve, ki so povečini v pisni, v zgodnejših obdobjih pa so se prenašali (v nekaterih kulturah se še zdaj) v ustni obliki.« (Childs in Fowler 2006: 129). Za dela v pisni obliki so značilne »namere njihovih avtorjev in zaznana estetska vrednost pisanja. Književnost je mogoče razvrstiti po najrazličnejših sistemih, in sicer po različnih jezikih, narodnem poreklu, zgodovinskem obdobju, žanru in vsebini.« (Rexroth, 2023).

Pojem literarnega prevajanja običajno zaznamuje 'literarne' prevode izvirnih 'literarnih' besedil, pri čemer se od prevajalca pričakuje, da bo ohranil ali na neki način poustvaril estetske intence ali učinke, ki jih je moč zaznati v izvirniku« (Delabastita, 2011: 69). Vendar pa je »status, ki ga imajo besedila kot 'literarna' besedila ali celo kot 'prevodi', na koncu koncev stvar konvencij, norm in komunikacijskih funkcij, in sicer v isti meri kot odraz notranjih značilnosti besedila« (prav tam.).

OSREDNJE ZNAČILNOSTI

- Literarna besedila so **izrazna besedila**, ki od avtorja zahtevajo **visoko stopnjo ustvarjalnosti**.
- Zlahka jih je mogoče prepoznati po avtorjevi uporabi posebnega sloga, ki se pogosto označuje kot »literarnost« (Jakobson 1919 v Baldick 2001).
- Literarna besedila izstopajo tudi po svoji **jezikovni in besedilni raznovrstnosti** (z uporabo različnih narečij in registrov ter besedilnih žanrov in podžanrov).
- Literarna besedila so v splošnem globoko zasidrana v kulturo, iz katere izvirajo.
- V izrazito ekspresivnih literarnih besedilih prihaja do popolnega zlitja med pomenom in obliko.
- Literarna besedila so »**odprta besedila**,« ki so **včasih namenoma ambivalentna**, da omogočajo raznovrstne interpretacije.

Zaradi naštetih lastnosti je literarna besedila **težko prevesti**, zaradi česar je nujna zelo visoka raven prevajalske kompetence.

POGLAVITNA PODPODROČJA SPECIALIZACIJE

Književni prevajalci se lahko specializirajo na različnih (pod)področjih glede na:

- a) **Vrsto književnosti:** fikcijska, nefikcijska (dokumentarna) književnost.
- b) **(Pod)žanr:** npr. poezija, dramatika, proza, stripi, besedila popevk, detektivke.
- c) **Profil bralca/starostne skupine:** otroška ali mladinska književnost, književnost za odrasle.
- d) **Avtorje:** pisatelji, pesniki, dramatik, npr. prevajalci Shakespearjevega, Homerjevega, Byronovega opusa.
- e) **Literarne tokove:** romantična poezija, postmodernistična besedila, realistični roman, modernistična poezija itd.
- f) **Starejša ali sodobna besedila in ustrezne literarne zvrsti:** Sveto pismo, srednjeveška književnost, (post)modernistična književnost itd.
- g) **Kulturno območje:** ameriška književnost, britanska književnost, latinskoameriška književnost, kitajska književnost itd.

OPOMBA: Kriterija b) in c) lahko najboljše služita za merilo pri usposabljanju in vrednotenju literarnih prevajalcev.

Kar zadeva tematsko in kulturno znanje, morajo literarni prevajalci glede na svoje področje specializacije izkazati znanje o literarnih žanrih in ustreznih normah, prvinah literarne teorije (npr. o narativni teoriji – pripovedni glas in gledišče) ter kritične analize. K bistvenemu tematskemu znanju literarnega prevajalca lahko prištejemo tudi poznavanje aktualnih ideoloških diskurzov v prevajanju (vpliv feminizma, post-kolonializma, globalizacije itd.) ter ustreznih prevajalskih norm in strategij. Kar zadeva kulturno znanje, mora biti literarni prevajalec seznanjen z aktualnimi kulturnimi diskurzi (kulturnospecifičnimi vedenji, nazori, stereotipi, prvinami snovne kulture itd.) in zna premostiti kulturne razlike pri prevajanju. Prevajanje nefikcijskih, dokumentarnih literarnih besedil zahteva tematsko znanje, vezano na specialno področje prevajanja: tj. razumevanje specifičnih pojmov in njihovih pomenskih razmerij ter poznavanje delovanja področja na splošno.

LITERARNI BESEDILNI ŽANRI

Kategorije

- Lirika
- Proza (fikcijska in nefikcijska)
- Dramatika

LIRSKI žanri in podžanri (izbor)

Izpovedno, pripovedno, dramsko pesništvo;

- Akrostih, balada, elegija, epska pesnitev, epigram, prosti verz, glosa, haiku/senrju, hvalnica, otroške pesmi, oda, pastoral, psalm, sonet, itd.
- Mejne žanrske oblike: dramski monolog, pesem v prozi, besedila popevk

PROZNI žanri in podžanri (izbor)

Fikcijski

- Roman. Podžanri: i. **glede na obliko:** razvojni roman, pisemski roman, pikareskni roman itd.; ii. **glede na vsebino:** roman nravi, potopisni roman, psihološki, zgodovinski, sentimentalni roman, detektivski/kriminalni roman, znanstvenofantastični, fantazijski, didaktični roman itd.; iii. **glede na obseg:** povest, trilogija/tetralogija, *roman-fleuve*, kronika/saga; iv. **glede na idejno zasnovo:** ključni roman, *roman à thèse*, didaktični roman, ideološki roman; v. **glede na ciljno občinstvo:** otroška in mladinska literatura; književnost za ženske/moške itd.
- Novela.
- Kratka zgodba.
- Mejne žanrske oblike: risoroman, strip.

Nefikcijski

- Esej, spomini in avtobiografija, potopisi, življenjepisi, zgodovina, resnična kriminalna zgodba, poljudnoznanstvena besedila

DRAMSKI žanri in podžanri (izbor)

- Komedija
- Tragedija
- Tragikomedija
- Melodrama
- Podžanri: komedija nravi, *commedia dell'arte*, farsa, maska, moraliteta, misterij, kabuki, gledališče ročnih lutk, ulično gledališče, gledališče absurda itd.
- Mejne žanrske oblike: operni libreti.

TIPIČNA POKLICNA OKOLJA, NALOGE, STRANKE IN DELODAJALCI

Splošne ugotovitve

- V nekaterih državah se (tako rekoč) nihče ne preživlja zgolj z literarnim prevajanjem (Fock *idr.* 2008);

- Prevajalci običajno prevajajo literarna besedila v svoj materni jezik. Vendar pa v primeru manj razširjenih jezikov nadarjeni/poklicni prevajalci prevajajo dela iz lastnega v tuji jezik oziroma pri prevajanju sodelujejo z naravnimi govorniki ciljnega jezika. Do tega je na primer pogosto prihajalo v nekdanjih komunističnih državah (kot so Romunija, Poljska, Češka, Bolgarija itd.). Prevajanje v tuje jezike (najpogosteje v angleščino) je zlasti pri poeziji še danes običajno pri perifernih jezikih. Nekaj zgledov je na voljo na naslednji povezavi: <https://electricliterature.com/7-literary-translators-on-how-they-became-translators>
- Včasih prevajanje literarnih besedil poteka prek posrednega jezika, običajno prek angleščine (t. i. posredni prevodi). To je zlasti značilno za izvirnike, napisane v perifernih jezikih, čeprav v večini to ni zaželen pristop;
- Literarno prevajanje je verjetno »najvidnejša« vrsta prevajanja, saj je prevajalčevo ime (običajno) zapisano na prvi strani knjige ali na platnici.

Poklicna okolja (se po Evropi precej razlikujejo)

a) Stranke in delodajalci

- Založbe, ki naročijo prevode svobodnim prevajalcem.
- Uredniki s svojimi pobudami, predlogi (npr. urednikov predlog založbi za izdajo antologije literarnih del).
- Prevajalci s svojimi pobudami, prevajalčev predlog založbi za izdajo knjižnega dela.

b) Poslovni vidiki: različni načini plačila

- Tantieme (za prvo in naslednje izdaje) – včasih so odvisne od prodaje;
- Fiksni avtorski honorar. Fiksni honorar se lahko na primer obračuna glede na število znakov prevedenega besedila;
- Prevajalci so običajno imetniki avtorskih pravic za svoje prevode; v takih primerih, prevajalci od založbe prejmejo plačilo za uporabo prevoda v določene namene (kakor je opredeljeno v pogodbi)
- Literarno prevajanje je pogodbeno delo, zato se za vsak prevod sklene nova pogodba;
- Honorar, odkup, naloge in roki so opredeljeni v pogodbi.
- Notranji vzgib: (prevajanje poezije) – običajno prevod nastaja prostovoljno, v prevajalčevem prostem času, brez plačila ali po tarifah, ki redko poplačajo vložen čas (prim. Jones, 2011);
- V nekaterih državah so predvidene štipendije za književno prevajanje (kot dopolnilo k relativno nizkim honorarjem);
- V nekaterih državah prevajalci, ki so imetniki avtorskih pravic za svoj prevod, prejmejo nadomestilo za »uporabo« prevedenega besedila (npr. glede na statistiko izposoj knjige v javnih knjižnicah).

c) Naloge

- Večina literarnih prevodov je človeških prevodov (in niso strojno prevedeni in potem posteditirani);
- Zahteva se lahko tudi oblikovanje priredb in skrajšanih različic;
- Prevajalci lahko pišejo tudi spremna besedila: kritične predgovora in/ali predgovore o prevodu in/ali sprotne ali končne opombe k prevodu;
- Pri zvočnih knjigah se od prevajalca lahko zahteva, naj za bralca zvočne knjige pripravi navodila za izgovarjavo zemljepisnih imen in imen likov;
- Založniki lahko poklicne prevajalce prosijo za revizijo literarnih besedil.

Druge pobude in oblike

- Prevajanje »za užitek« in zaradi osebnih odnosov, npr. iHjckrrh!, neprofitna založba, pri kateri prevajalci sami izdajajo svoje literarne prevode v obliki e-knjige (Marin-Lacarta in Vargas-Urpí, 2020);
- Samoprevajanje (npr. Becket, Nabokov itd.), sodelovalno prevajanje;
- Prevajanje v tandemu z avtorjem (npr. Haruki Murakami, Ismail Kadare itd.);

- Ljubiteljsko prevajanje (npr. prevod del J. K. Rowling v Romuniji);
- Prevodno vozlišče za prevajanje del Louisa Chaja (s psevdonomom Jin Yong), kitajskega avtorja, ki je zlasti znan po zgodovinskih bojevnih pripovedih, v angleščino;
- Prvi poskusi uporabe strojnih prevajalnikov za prevajanje fikcijske proze (gl. npr. Hadley idr., 2022).

NAJUSTREZNEJŠI VIRI

Splošni viri

Enojezični in dvojezični slovarji, ki zajemajo splošno besedišče, sopomenke, frazeme in metaforično rabo, različne jezikovne zvrsti (socialne zvrsti, npr. sleng; prostorske zvrsti, npr. narečja), zgodovinski slovarji, arhaizmi, slovar simbolov itd.

Jezikovni korpusi

Specifični viri

- Slovarji literarne terminologije
- Priročniki [npr. *Routledge Handbook to Literary Translation*]
- Praktične smernice in navodila za literarno prevajanje
- Druga dela istega avtorja
- Drugi prevodi istega izvirnega besedila
- Prevodi drugih del istega avtorja
- [Vzporedni] korpusi literarnih besedil
- Dvojezične izdaje
- Antologije
- Kritiške ocene izvirnika in prevodov
- Enojezični korpusi literarnih besedil enakega žanra in istega zgodovinskega obdobja v ciljnem jeziku (ko je to mogoče).
- Viri za kreativno pisanje

ŽANRSKE ZNAČILNOSTI IN TIPIČNI PREVAJALSKI PROBLEMI

Književnost velja za eno izmed sedmih umetnosti. Ker so literarna besedila po svoji naravi izrazna, je njihova interpretacija nujno subjektivna; vsak bralec si literarno besedilo razlaga po svoje, v skladu z lastno izobrazbo, izkušnjami, kulturnim ozadjem, nazori, odnosom, preferencami itd. Tudi prevajalec je eden izmed bralcev, pa čeprav je pri branju izredno natančen, saj želi dojeti vse pomenske odtenke besedila in skuša prek svoje interpretacije v prevod prenesti tudi avtorjeve namere, intencije. V spodnji preglednici levi stolpič prikazuje (pomembna) razmerja med temeljnimi lastnostmi literarnih besedil in prevajalskimi problemi, ki jih te lastnosti lahko povzročijo.

Osrednje značilnosti	Specifični prevajalski problemi
Jezikovne zvrsti	Jezikovni problemi • prevajanje specifičnih literarnih tehnik, kot so metafore, besedne igre, zvočne podobe, imena ali priimki likov s posebnim pomenom/pomembni antroponimi; • preklapljanje med različnimi jezikovnimi zvrstmi (npr. pokrajinskimi, socialnimi zvrstmi ali zgodovinskimi narečji, vulgarizmi in slengom), ki se lahko pojavljajo v literarnih besedilih; • (večjezična književnost/ postkolonialna književnost/ migrantska književnost) spopadanje s problemom večjezičnosti, kodnega preklapljanja in več- ali čezjezičnih besednih iger;
Zlitje glasbe in besede	• (lirske pesmi in besedila popevk): iskanje uravnovešenosti med pomenom, smiselno, naravnostjo, ritmom, rimo in spevnostjo;

Ustvarjalnost	doseganje ravni ustvarjalnosti, ki je primerljiva z izvirnim besedilom;
Izraznost	Besedilni problemi prenašanje izrazito ekspresivnih besedil (npr. glasbene poezije, dramskih monologov z veliko retorično močjo) v ciljni jezik;
Literarnost	- usklajevanje med strategijami podomačevanja in potujevanja za doseganje literarnosti; - spopadanje s slogovnimi prvinami, katerih pomen izvira iz posebnosti izvirnega jezika in kulture (npr. besedne igre, zvočne podobe, imena s posebnim pomenom); - spopadanje z zelo samosvojim slogom nekaterih avtorjev, tako pri prevajanju leposlovnih kot neleposlovnih del; (pri nefikcijskih literarnih besedilih): prevajanje specializirane terminologije, ki se lahko pojavlja v nefikcijskih literarnih besedilih (npr. v spominih znanstvenika ali filozofa) ali v esejih, povezanih s posameznim strokovnim področjem;
Raznolikost besedil	- prevajanje literarnih žanrov, ki jih ciljna kultura ne pozna; (proza): prevajanje nekaterih pripovednih tehnik, ki imajo poseben besedilni ali literarni učinek (npr. prosti odvisni govor, tok zavesti); (dramatika): spopadanje z multimedijско naravo gledališča (ki vključuje geste, vprašanje prostorske bližine (Espasa, 2013), druge vizualne učinke, kombinacijo človeškega glasu in glasbene kulise itd.); (dramatika): spopadanje z multimodalnostjo dramskih besedil, ki so pisana za branje ali za uprizoritev; (risoromani/stripi): upoštevanje omejitve števila znakov v govornem oblaku ter ohranjanje literarnosti besedila; (film): upoštevanje smernic za podnaslovno prevajanje (prostorska omejitev, hitrost govora itd.); (opera): prevajanje libretov za nadnapise;
Vezanost na kulturo	Zunajjezikovni problemi - prenašanje kulturnospecifičnih elementov izvirnega jezika, ko v ciljnem jeziku ni neposredne ustreznice; - spopadanje z neskladnji v odnosu, idologijah, nazorih, kulturnih simbolih itd. med izvirno in ciljno kulturo; - prenašanje izvirnih družbeno- in kulturnospecifičnih povezav, ki so bralcem v ciljni kulturi popolnoma neznane (zlasti pri prevajanju poezije, kjer je možnost razlage omejena); (zaznavanje in) prenašanje primerov medbesedilnosti (npr. citatov ali navezav na druga [literarna] dela); - prevajanje kulturno zaznamovanih humorističnih žanrov (obstajajo kulturne razlike med tem, kaj velja za smešno, in med posameznimi tradicijami humorističnih literarnih del);
Dvoumnost/večpomenskost/odprtost	Problemi, povezani z namenom prevajanje izrazito dvoumnih besedil ob upoštevanju avtorjevega (izraženega ali domnevnega) namena;

	Problemi, povezani s prevodnimi navodili • prirejanje literarnih besedil za različne profile bralcev (otroke, mladostnike itd.); • prirejanje literarnih besedil za drugo zvrst ali medij (oder, film, video itd.); • priprava kritičnega prevoda izvirnega besedila; • priprava povzermalnega prevoda izvirnega besedila;
--	---

BIBLIOGRAFIJA

- Childs, Peter & Fowler, Roger (eds) (2006). *The Routledge Dictionary of Literary Terms* (3rd edition), London and New York: Routledge.
- Delabastita, Dirk (2011). "Literary translation". *Handbook of Translation Studies Online* Volume 2, pp. 69-78.
- Espasa, Eva (2013). "Stage translation" Carmen Millán & Francesca Bartrina (eds) *The Routledge Handbook of Translation Studies*, Abingdon: Routledge, pp. 329-344.
- Fock, Holger; de Haan, Martin & Lhotová, Alena (2007/2008) *Comparative income of literary translators in Europe CEATL*, Brussels. [Version 05/12/2008], <https://www.ceatl.eu/docs/surveyuk.pdf>
- Hadley, James Luke; Taivalkoski-Shilov, Kristiina; Teixeira, Carlos S. C., & Toral, Antonio (eds.) 2022. *Using technologies for creative-text translation. Routledge Advances in Translation and Interpreting Studies*. New York/Abingdon: Routledge.
- Jakobson, Roman (1919) cited in Baldick, Chris (2001). *The Concise Oxford Dictionary of Literary Terms*, Oxford University Press.
- Jones, Francis R. (2011). "The Translation of Poetry", Kirsten Malmkjær & Kevin Windle (eds), *The Oxford Handbook of Translation Studies*, Oxford Handbooks Online, pp. 123-131.
- Marin-Lacarta, Maialen & Vargas-Urpí, Mireia (2020). "Translators as publishers: exploring the motivations for non-profit literary translation in a digital initiative", March 2020, *Meta* 65(2). <https://www.erudit.org/en/journals/meta/2020-v65-n2-meta05892/1075845ar/>
- Rexroth, Kenneth (2023). "Literature", *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/art/literature>

PRILOGA IV: OPREDELITEV PODROČJA ZNANSTVENEGA PREVAJANJA

OBSEG

Beseda »znanost« ima v različnih kontekstih različne pomeni: znanost lahko v širšem pomenu razumemo kot »naravoslovne, družbene in humanistične vede« (Hyland & Salager-Meyer, 2009: 298) ali pa se izraz nanaša zgolj na »trde« znanosti. V okviru projektov NACT in EFFORT se pridevnik »znanstveni« nanaša na naravoslovje in formalne znanosti (npr. kemijo, fiziko, biologijo, botaniko, zoologijo, geologijo, geometrijo, matematiko) ter nekatere aplikativne, uporabne znanosti (npr. medicino, farmakologijo).

Podobna dvournost zaznamuje tudi uporabo izraza »znanstveno prevajanje«: to se lahko nanaša tako na prevajanje raziskovalnih besedilnih žanrov kot pedagoških žanrov in besedil študentov, tj. na prevajanje, pri katerem se znanja in znanstveni pojmi z različnih področij prenašajo iz enega jezika v drugega, pri čemer lahko besedilo ohranja enako ali podobno funkcijo ali pa se ta priredi glede na ciljno občinstvo. V tem primeru je izraz sopomenka za »prevajanje akademskih besedil«. Obenem pa se lahko izraz znanstveno prevajanje uporablja tudi za prevajanje besedil, ki zadevajo samo naravoslovne vede, formalne in nekatere aplikativne znanosti. V prevodnem okviru projekta EFFORT se izraz »znanstveno prevajanje« uporablja v zadnjem pomenu, tj. kot prevajanje besedil s področij naravoslovja, formalnih znanosti in nekaterih področij aplikativnih znanosti, katerih namen je »širjenje znanja, posredovanje raziskovalnih ugotovitev, rezultatov ali predlogov, povezanih z določenimi pojavi«, običajno v obliki »znanstvenih člankov, esejev, razprav, učbenikov, poročil itd.« (Orozco-Jutorán, 2022)

Poleg tega prevodni okvir EFFORT ločeno obravnava znanstvena in tehniška besedila, čeprav sta ti dve specializaciji na mnogih trgih združeni in so »ločnice med znanstvenimi in tehničnimi besedili vse bolj zabrisane« (Byrne, 2012: 2). V okviru EFFORT je torej »znanstveno besedilo v splošnem teoretične in spekulativne narave, tehniško besedilo pa je praktične in instrumentalne narave, saj je usmerjeno k temu, da bralca pouči, kako kaj storiti ali kako rešiti konkretne težave.« (Franco, 2015)

Za znanstvena besedila je značilno naslednje:

- Obravnavajo kompleksne vsebine
- So formulaična
- Sledijo specifičnim žanrskim normam
- Vsebujejo specializirano terminologijo (in frazeme)
- So informativna, argumentativna in prepričevalna.

POGLAVITNA PODPODROČJA SPECIALIZACIJE

Tematsko znanje je zlasti pomembno na prevajalski ravni C, saj morajo prevajalci izkazati znanje z vsaj enega področja ali podpodročja. Osrednja področja in podpodročja specializacije so navedena spodaj. Seznami niso izčrpni.

2. Naravoslovje

a) Biološke znanosti (znanstveno preučevanje živih sistemov)

Anatomija; astrobiologija; bakteriologija; biomedicina; biologija; biotehnologija; biokemija; bioinformatika; biološka ali fizična antropologija; biološka oceanografija; biomehanika; biofizika; botanika; celična biologija (citologija); ekologija; embriologija; encimologija; epidemiologija; etologija; evolucijska biologija; evolucijska razvojna biologija; farmakologija; fikologija, fiziologija; genetika; histologija; imunologija; kvantna biologija; medicina; mikrobiologija; molekularna biologija; mikologija; nevroznanost; oceanografija; paleontologija; parazitologija;

patologija; populacijska biologija; razvojna biologija; sintezna biologija; sistemska biologija; strukturna biologija; teoretična biologija; toksikologija; veterina; virologija; znanost o okolju; zoologija itd.

b) Fizikalne vede (znanstveno preučevanje neživih sistemov)

Astrofizika; astronomija; fizika; geologija; kemija; kvantna fizika; meteorologija; optika; termodinamika itd.

3. Formalne znanosti

Geometrija; logika; matematika; statistika itd.

4. Kombinirane vede

Forenzika; nanoznanost itd.

ZNANSTVENI BESEDILNI ŽANRI

Osrednji žanri znanstvenih besedil so v nadaljevanju razvrščeni glede na njihovo glavno funkcijo. Seznami niso izčrpani.

Pretežno razlagalni žanri

Izvillečki; akademski članki; akademske knjige; brošure; klinična preizkušanja; pritožbe; konferenčni izvillečki; konferenčne predstavitve; dokumentarci; katalogi zdravil; informativni listi; glosarji; vprašalniki o zdravstvenem stanju; informirana soglasja; anamneze; zdravniški izvidi; zdravniška poročila; monografije; spletne strani za osveščanje; patent; vesti; poljudnoznanstvena besedila; plakati; izjave za javnost; znanstveni članki; povzetki znanstvenih člankov; raziskovalne projektne prijave; znanstvena poročila; govori; učbeniki; disertacije; bele knjige.

Medicinski/farmacevtski proizvodi/postopki

Analitika pomožnih snovi, materialov primarne in sekundarne embalaže in končnih proizvodov; certifikati o prosti prodaji; potrdilo o analizi proizvoda; klinična preizkušanja; obrazci za zbiranje kliničnih podatkov; potrdila o proizvodnji zdravila v skladu z dobro proizvodno prakso (GMP); informirano soglasje; procesi proizvodnje; informativne zloženke za paciente; certifikati za farmacevtske proizvode; farmakovigilanca; vprašalniki o kakovosti življenja; študije o varnosti in učinkovitosti zdravil; študije stabilnosti učinkovin; povzetek značilnosti proizvoda; strokovna literatura; tehnične specifikacije pomožnih snovi; tehnične specifikacije končnih proizvodov; tehnične specifikacije materialov primarne in sekundarne embalaže; študije terapevtske enakovrednosti; učno gradivo; potrditev analiznih tehnik končnih proizvodov.

Pretežno informativni/didaktični

Oglasi; smernice; navodila za uporabo; navodila za uporabo zdravil; recepti; protokoli; predpisi.

Medicinski/farmacevtski proizvodi/postopki

Uporabniški priročniki (navodila za uporabo).

TIPIČNA POKLICNA OKOLJA, NALOGE, STRANKE IN DELODAJALCI

Nekaj glavnih poklicnih okolij, nalog, strank in delodajalcev je navedenih spodaj. Seznami niso izčrpani.

Poklicna okolja

- Samostojni prevajalci.
- Prevajalci, zaposleni pri farmacevtskih podjetjih
- Uradni prevajalci za nacionalne in mednarodne javne organizacije (npr. Svetovna zdravstvena organizacija)
- Izobraževalne ustanove

Naloge

Prevajanje, revidiranje, posteditiranje, lektoriranje, urejanje, determinologizacija, povzemanje, ustvarjanje terminoloških baz, upravljanje pomnilnikov prevodov itd.

Stranke in delodajalci

- bolnišnice
- ponudniki jezikovnih storitev
- medijske hiše
- farmacevtska podjetja
- zasebna znanstvena podjetja (npr. farmacevtska podjetja)
- javne zdravstvene organizacije
- založbe
- prevajalske agencije
- univerzitetno/visokošolsko okolje

NAJUSTREZNEJŠI VIRI

- Citatni standardi (APA, MLA, itd.)
- Orodja za upravljanje in analizo korpusov
- Smernice Evropske agencije za zdravila (EMA)
- Glosarji znanstvenih terminov
- Orodje za urejanje grafov
- Zakonodaja na področju zdravstva
- Slikovni slovarji
- Makro LaTeX
- Znanstvene bibliografske baze podatkov
- Forumi znanstvenih prevajalcev
- Terminološki iskalniki
- Orodja za upravljanje terminologije

ŽANRSKE ZNAČILNOSTI IN TIPIČNI PREVAJALSKI PROBLEMI

Spodaj navedene lastnosti in prevajalski problemi so razvrščeni glede na njihove osrednje/prevladujoče značilnosti.

Jezikovni problemi

Terminologija in frazeologija, vezani na specifično znanstveno področje; neologizmi; znanstvena nomenklatura, taksonomije, metaforično izrazje, prevajanje kratic, okrajšav, simbolov, formul itd. Prevajanje lastnih imen (npr. imen zdravil, uporaba generičnih imen zdravil), javnih zavodov in organizacij itd.

Besedilni problemi

Žanrskospecifične kolokacije, dvoumne zveze z oziralnim odvisnikom, glagolski časi, kontrapozicije, katafore, uporaba sopomenk/ponavljjanje izrazja; kazalni zaimki z anaforično funkcijo; tipografski znaki in ločila, raba ležečega tiska (npr. ležeči tisk se uporablja za poimenovanje genov, imena beljakovin pa se zapisujejo v običajnem pokončnem tisku), oštevilčenje (npr. raba rimskih števil, vrstnih števnikov, črk...), prevajanje zloženih besed z vezajem itd. Ohranjanje ustreznega registra (za splošne uporabnike ali stroko) s konsistentno uporabo ustrezne terminologije (npr. analgetik oz. protibolečinsko zdravilo; prehiter utrip srca oz. tahikardija). Različne žanrske norme v izvirnem in ciljnem jeziku (npr. v angleščini je običajnejša raba neosebne sloga) itd.

Zunajjezikovni problemi

Poznavanje znanstvenih pojmov ter ustreznih predpisov, standardov, protokolov, kodeksov itd.; poznavanje (uradnih) znanstvenih organizacij in ustanov (npr. IUPAC, BIPM), združenj in akademij itd.

Problemi, povezani z namenom

Metafore, aluzije, namerna ali nenamerna dvoumnost, besedne igre, medbesedilnost itd.

Problemi, povezani s prevodnimi navodili

Grafična predstavitev podatkov (prisotnost grafov, diagramov, slik z besedilom, ilustracij itd.); velik obseg besedila itd. Prirejanje besedila za različne žanre in ciljno občinstvo (npr. prirejanje strokovnega članka za objavo na blogu, kar zahteva dodatne razlage, determinologizacijo itd.) ali slogovno prirejanje besedila glede na zahteve stranke (npr. inkluzivna raba jezika zlasti v medicinskih besedilih, ko se ta nanašajo na obbolele osebe oz. osebe z invalidnostjo, ali spolno vključujoča raba jezika) itd.

BIBLIOGRAFIJA

- Byrne, Judy (2012). *Scientific and Technical Translation Explained*. London, New York: Routledge.
- Franco Aixelá, Javier (2015). "La traducción de textos científicos y técnicos". *Tonos Digital* 29. < <http://www.tonosdigital.es/ojs/index.php/tonos/article/view/1314/790> >.
- Hyland, Ken & Salager-Meyer, Françoise (2008). "Scientific writing." *Annual review of information science and technology* 42.1: 297.
- Orozco-Jutorán, Mariana (2022). "Scientific translation". *ENTI (Encyclopedia of translation & interpreting)*. AIETI. < https://www.aieti.eu/enti/scientific_translation_ENG/ >.

PRILOGA V: OPREDELITEV PODROČJA TEHNIŠKEGA PREVAJANJA

OBSEG

Izraz »tehniški« je problematičen, saj je v nekaterih objavah sinonimen z izrazom »strokovni«.

Pri tej opredelitvi se opiramo na Gameraovo (2001: 38) definicijo tehniškega prevajanja, ki je opisano kot »specifično komunikacijsko dejanje, pri katerem so sporočevalci inženirji, tehniki in strokovnjaki; naslovniki so drugi inženirji, tehniki, študentje tehniških smeri ali splošna javnost; komunikacijska situacija je vezana na industrijo, kmetijstvo, proizvodnjo izdelkov ali opravljanje storitev; prevladujoči cilj je razlaga ali nagovarjanje; besedila so običajno pisna; področje je izključno tehniško v skladu z gesloma 31 in 33 Unescove mednarodne nomenklature področij znanosti in tehnologije; v besedilih se ne uporabljajo raznolika časovno in zemljepisno specifična narečja ali idiolekti; medbesedilni elementi so zelo raznoliki in v prvi vrsti odvisni od žanrskih norm kot semiotične kategorije.«

Tehniško prevajanje je mogoče opredeliti z naborom lastnosti, med katerimi velja omeniti zlasti naslednje:

1. *jasnost in kohezivnost* (tj. ciljno besedilo je koherentno in smiselno logično strukturirano ter izkazuje jasna vzročno-posledična razmerja med zamislimi; v ciljnem besedilu ni nikakršnih nesporazumov);
2. *točnost dejstev in objektivnost* (tj. v ciljnem besedilu so navedene objektivne in nepristranske informacije in podatki; odpraviti je treba vsakršno nejasnost ali dvoumnost);
3. *jezikovna ustreznost* (tj. ciljno besedilo je napisano v leksikalno, skladenjsko in semantično ustreznem ciljnem jeziku; pri tehniškem prevajanju ni prostora za jezikovno ustvarjalnost, izjemoma in redko jo najdemo v besedilih le takrat, ko je raba takega jezika utemeljena);
4. *terminološka doslednost* (tj. v ciljnem besedilu se (strokovna) terminologija uporablja na dosleden in nedvoumen način; za en termin obstaja ena definicija in če imata dva ali več izrazov enak pomen, je to treba jasno navesti; kratica in/ali okrajšava se vselej nanaša na en sam pojem in iz kratice se zlahka prepozna, da izhaja iz tega pojma);
5. *kompetenca tehniškega prevajalca* (tj. tehniški prevajalci izkazujejo ustrezno znanje in imajo razvite veščine ter družbene kompetence, zaradi katerih lahko k tehniškim prevodom pristopijo na profesionalen način; tehniški prevod, ki je namenjen trgu, mora biti vselej delo poklicnega prevajalca, ki se je specializiral za določeno tehniško področje v okviru tehnike v širšem pomenu besede; v primeru ko prevajalec nima zadostnega znanja z zahtevanega področja, se prevajalec o prevodu posvetuje s strokovnjaki s področja).

Eno izmed zmotnih prepričanj o tehniškem prevajanju se nanaša na ozko strokovno specializacijo prevajalcev – mnogi so prepričani, da bi moral tehniški prevajalec delovati na enem samem strokovnem področju, čeprav iz različnih razlogov to vedno ne velja (npr. zaradi enoličnosti, ki spremlja prevajanje iste vrste besedil, zlasti ko gre za sodelovanje s stalnimi strankami; ali ker na določenih področjih ni več potrebe po prevajanju, saj so vzniknili nova, sorodna, a tehnološko naprednejša področja).

POGLAVITNA PODPODROČJA SPECIALIZACIJE

Tematsko znanje je zlasti pomembno na prevajalski ravni C, saj morajo prevajalci izkazati znanje z vsaj enega področja ali podpodročja. Spodnji seznam, ki ni izčrpen, se opira na seznam, ki so ga pripravile ekipe, ki sodelujejo pri [Španskemu inženirskemu slovarju](#), z

nekaj dopolnitvami s spletnih strani o tehniškem prevajanju (ki so služile tudi pri splošni opredelitvi področja).⁶

- **Astronavtika, pomorstvo in transport**
Aeronavtika in astronavtika, avtomatika in robotika, pomorsko inženirstvo, intermodalni transport, strojništvo
- **Kmetijstvo in gozdarstvo**
Agronomija, gozdarstvo
- **Gradbeništvo**
Nizka gradnja, gradnja
- **Informacijsko-komunikacijske tehnologije**
Elektrika in elektromagnetizem, elektronika, računalništvo, telekomunikacije, pametna tehnologija
- **Varnost in obramba**
Logistika, platforme, sistemi
- **Industrijska kemija**
Kemija, okoljska tehnologija, tekstilna tehnologija, papir, kemijski in metalurški procesi
- **Energija**
Rudarske tehnike, energetske viri in rudnine, upravljanje z energijo, obnovljivi viri, termotehnika, jedrska energija, elektrika
- **Biomedicinski inženiring**
Proteze in vsadki, pripomočki in oprema, modeliranje, simulacija in biomehanika, biologija in kemija, biomateriali
- **Strojništvo**

TEHNIŠKI BESEDILNI ŽANRI

- **Pretežno razlagalni žanri**
Akademska besedila; seznam materialov/seznam količin; računalniško podprto oblikovane risbe (CAD-risbe); katalogi; dokumentacija podjetja; podatkovne kartice; tehnične specifikacije; oznake; varnostni listi; predstavitev; katalogi izdelkov; dokumentacija o programski opremi; odgovori na povabila k oddaji ponudb; podpora dokumentacija za programsko opremo; strokovna literatura; ankete; tehnični prospekti; tehnični listi; tehnična dokumentacija; tehnični patent; tehnični načrt; tehnična poročila; spletne strani.
- **Patenti**
Izvečki; sporazumi o prenosu pravic; vloge za varstvo rastlinskih sort; zahtevki; komunikacija s katerim koli patentnim uradom; opisi; dokumentacija v zvezi s tožbami zaradi kršitev patentov in blagovnih znamk; skice; izvedenska poročila; glava patenta; pravice intelektualne lastnine; pisma, notranja komunikacija in e-pošta; stanje tehnike; poizvedbe; dokument o prednosti; sporazumi o odobritvi izdelkov; odgovori patentnim uradom; klasifikacija blagovnih znamk.
- **Tehnična navodila** (kratko besedilo v obliki zloženke ali knjižice ali obsežnejši priročnik)
Priloge; opozorila; obvestilo o izdaji; prednja in zadnja platnica; glosarji; stvarna kazala; licenčni pogoji; kazala; naslovna stran; blagovne znamke; obrazec za odzive uporabnikov; obrazec za prijavo uporabnika; garancije.
- **Pretežno poučni**
Pogodbe/sporazumi; navodila za uporabo; tehnična navodila; navodila in priročniki za inštalacijo; priročniki in navodila za vzdrževanje; priročniki in navodila za

⁶ Med drugim tudi [Avo-translations](#), [CSOFT](#), [e-Kern](#), [Grupo Vivanco & García](#), [Language scientific](#), [Lengua](#), [Technical-Translations](#), [Tradupla](#), [VGM Translations](#).

upravljanje; vodniki po izdelkih; promocijska/trženjska gradiva; varnostna navodila; tehnični priročniki; učna gradiva (učbeniki, priročniki); navodila za uporabnika (navodila za uporabo); priročniki za uporabnika.

- **Tehnična navodila** (v obliki krajšega besedila v zloženki ali brošure ali kot obsežnejši priročnik)
Previdnostni ukrepi/varnostna opozorila.

TIPIČNA POKLICNA OKOLJA, NALOGE, STRANKE IN DELODAJALCI

Okolja

- Prevajalci, zaposleni pri tehnoloških/industrijskih/farmaceutskih podjetjih
- Prevajalci, zaposleni pri prevajalskih agencijah ali podjetjih z jezikovnimi storitvami
- Samozaposleni prevajalci
- Učitelji na univerzah ali zasebnih šolah
- Terminologi v ekipah, ki pripravljajo slovarje (npr. TermCAT)

Naloge

- Prevajanje (z uporabo tehnik, kot so nadomestitev, posploševanje, prevzemanje izrazja, raba jezikovnih kalkov, modulacija, razširitev, krčenje, partikularizacija)
- Popravljanje in revidiranje
- Posteditiranje
- Izpisovanje
- Prirejanje
- Delo na področju tehnične leksikografije
- Podpora programerjem, ki razvijajo dvojezične tehnične aplikacije/programsko opremo
- Podpora inženirjem

Stranke/delodajalci

- Prevajalske agencije (ki za patente nudijo prevode, ki jih je mogoče takoj vložiti na kateri koli patentni urad)
- Industrijska podjetja (npr. projekti tehnične in civilne infrastrukture)
- Farmaceutska podjetja
- Patentni uradi
- Izobraževalne ustanove
- Mednarodne organizacije (za znanost in tehnologijo)

NAJUSTREZNEJŠI VIRI

- Terminološki viri (npr. glosarji, terminološke baze, posodobljene baze podatkov; terminološki portali; podatkovne baze, glosarji in terminologija, vgrajena v sodobne prevajalske tehnologije; glosarji, ki jih sestavijo agencije ali stranke; terminološke baze za shranjevanje in upravljanje terminologije).
- Tehniški slovarji.
- Vzporedna besedila; dokumentacija proizvajalca; uporabniški priročniki.
- Orodja za računalniško podprto prevajanje (poravnava, korpusi, pomnilniki prevodov, upravljanje terminologije; v pomoč pri doslednem in učinkovitem delu, iskanju konkordanc).
- Knjižnice, repozitoriji besedil.
- Google Images
- Preučevanje tehniškega področja (npr. Wikipedija, Množični odprti spletni tečaji – MOOC, neuradni/zasebni tečaji); formalno in neformalno izobraževanje, veliko dodatnega gradiva, ne le besedila, ki se neposredno tičejo samo ene teme (vedno je treba pridobiti širšo predstavbo o določeni temi, razumeti koncepte in kako se med seboj povezujejo itd.).

- *Ad-hoc* in referenčni korpusi (za preučevanje terminologije in frazeologije med pripravo na prevajanje).
- Večjezične prevajalske platforme.
- Strojno prevajanje (je učinkovitejše, ko se na podlagi velikega števila ustreznih virov razvijejo namenski, področni ali žanrskospecifični sistemi).
- Posvetovanje z avtorjem izvirnega besedila ali stranko (npr. prevajalec prosi za ogled fizičnega izdelka, da bi bolje razumel in odpravil morebitne nejasnosti).
- Posvetovanje s strokovnjaki in proizvajalci (prek telefonskih imenikov in telefonskih pogovorov s strokovnjaki; prevajalec na sejmih vstopi v stik s proizvajalci in prosi, ali se sme nanje obrniti za nasvet). Če je sam prevajalec strokovnjak, ima lažji dostop do drugih strokovnjakov iz sektorja.
- Posvetovanje z drugimi prevajalci prek stanovskih združenj.
- Varovanje podatkov na osebem računalniku
- Posredovanje podatkov prek strežnikov FTP.
- Programska oprema podjetja, za katerega prevajalec dela (npr. programi za izračune).

ŽANRSKE ZNAČILNOSTI IN TIPIČNI PREVAJALSKI PROBLEMI

Spodaj navedene lastnosti in prevajalski problemi so razvrščeni glede na njihove osrednje značilnosti.

Jezikovni problemi

- Specializirano besedišče: Raba **tehniškega izrazja** (navidezno običajnih splošnih izrazov, ki imajo lahko glede na kontekst in obravnavano področje poseben pomen; raba neobičajne, zapletene in ozko specializirane terminologije, vendar pa specializirana terminologija predstavlja le majhen delež vseh besed v tehniškem besedilu)
- Prepoznavanje izrazja, ki se ne zdi tehniško, a je v danem kontekstu uporabljeno s specifičnim namenom.
- **Terminološke različice** Tehniška besedila v splošnem nastajajo v zasebnih podjetjih (kot proizvodi) in veliko podjetij ima lastne slogovne priročnike, zaradi česar prihaja do pomanjkanja terminološke homogenosti. Do tega prihaja tudi v primerih, ko javne ustanove skušajo doseči soglasje glede usklajevanja terminologije. To na primer velja za okoljsko terminologijo, povezano s trajnostnimi certifikati, ki sta jo EU in ZN neuspešno skušala uskladiti, saj znotraj samih institucij ni prišlo do soglasja o ekvivalenci izrazov (ti izrazi izvirajo iz različnih podjetij na različnih zemljepisnih območjih).
- Raba **prevzetih besed** (raba latinizmov, ki je morda v nekaterih ciljnih jezikih ustrezna, v drugih ni. Ko je to ustrezno, je treba prevzete besede nadomestiti z ustrezniciami v ciljnim jeziku. Možne tehnike: obdrži; razloži; nadomesti)
- **Kratice** in **okrajšave** (Nekatere kratice veljajo za industrijski standard in so mednarodno prepoznavne, druge pa so neuradne in se prevajajo v posamezne nacionalne jezike. Druge kratice in okrajšave so vezane na delovanje podjetja, zaradi česar mora prevajalec stopiti v stik s stranko.)
- **Jezikovna zvrstnost:** Jezikovne različice/geografske različice/diatopična zvrstnost (npr. nevtralna ali mednarodna španščina; evropska španščina ali južnoameriška španščina; diglosia; portugalska ali brazilska portugalščina; švicarska nemščina itd.). Na splošno je jezikovna raznovrstnost v tehniških besedilih manj izražena, tudi idiomatičnih izrazov je manj kot pri drugih specialnih področjih. Kljub temu pa je pri prevajanju več lokalizacije, kot bi se lahko zdelo (tj. do lokalizacije prihaja tudi pri tehniški terminologiji. Gl. npr. prevod izraza »votli zidak« v španščino: *ladrillo perforado* se zdi ustrezna rešitev, vendar se v Kataloniji uporablja izraz *gero*. Tudi mere, kot so višina, širina in debelina, niso povsod čisto enake). Jezikovna zvrstnost ne zadeva zgolj terminologije, saj podjetja včasih uporabljajo različne izraze v enem jeziku.

- Matematičnih **formul** ni vedno mogoče dobesedno prepisati (prevedeno besedilo mora zagotoviti enako stopnjo natančnosti). Pomen natančnosti.
- Številski podatki v besedilu (prevajalec mora oceniti, ali naj številke ostanejo enake kot v izvirniku, tudi če so pretvorbe navedene, saj lahko zaradi napačno pretvorjenih števil nastanejo pravne posledice).
- Tehniška besedila so redko namenjena nestrokovnjakom, torej niso lahko razumljiva. Eden izmed razlogov za težjo razumljivost besedil je raba **specializiranega tehniškega izrazja**, ki prinaša več težav:
 1. tehniško izrazje se ne uporablja v splošnem, vsakodnevem govoru in je zato nespecializiranemu prevajalcu tuje;
 2. problematično je lahko izrazje, ki je običajno v splošni rabi in ga prevajalec pozna, a je v kontekstu izvirnega tehniškega besedila uporabljeno z drugačnim, specifičnim namenom. Splošni pomeni izraza ne pripomorejo k razumevanju ali prevajalcu celo onemogočajo, da bi našel ustreznico za strokovni izraz;
 3. težava nastopi, ko se splošni pomen izraza v kontekstu besedila ne zdi očitno neustrezen. Prevajalec lahko celo ne razpozna strokovnega izraza in ga prevede v njegovem splošnem pomenu. Celotno pri ustaljenih strokovnih terminih je v tehniških besedilih raba včasih nejasna ali nedosledna. Prevajalec lahko iz nabora možnosti, ki ga ponujajo slovarji, izbere ustrezni ciljni termin, le če dobro razume neposredni besedilni kontekst in širši strokovni kontekst. Kontekst lahko ostane nejasen, dokler se ne razkrije ustrezni pomen izvirnega strokovnega izraza.

Besedilni problemi

- Različne stopnje **formalnosti** glede na žanr (register besedila je morda treba spremeniti, če v ciljnem jeziku ni ustrezen).
- Žanrske norme v zvezi s slogom, skladnjo in **diskurzom**.
- Zunanje **povezave** (npr. na naslove dokumentov, razdelke v dokumentu itd.) – prevajalec mora preveriti, ali zanje obstajajo uradni prevodi; v tem primeru mora dosledno uporabljati obstoječe prevode. Če jih ni, mora prevajalec sam prevesti v skladu s slogovnimi normami posamezne organizacije.

Zunajjezikovni problemi

- Razumevanje logike (metode utemeljevanja, razvijanja razmerij med koncepti) nekega področja, zlasti razmerij med **koncepti**.
- Vsebina nekaterih tehniških besedil je pogosto **inovativna**.
- Veliko težav je povezanih s tehniško terminologijo; **pojasnitev** nekaterih izrazov, ki jih nestrokovnjaki razumejo sinonimno (npr. teža in masa); terminologija: različni izrazi z različnih področij. Ista beseda ima lahko na različnih področjih več pomenov in prevodov. Terminologija, ki je opredeljena v standardih, zakonih in predpisih ali iz njih izhaja: prevajalec mora poiskati verodostojne vire in preveriti opredelitve ter uradne prevode, ko obstajajo. Raba **kulturnospecifičnih izrazov** lahko zahteva prevajalčevo posredovanje glede na potrebe ciljnega občinstva.
- Nepoznavanje vsebine; **tematsko znanje**: prevajalec mora izkazati dobro poznavanje osnovnih načel in terminologije na ustreznih področjih. Za obravnavo bolj strokovnih vidikov besedila je potrebno raziskovanje. Specializacija se obrestuje (postopoma se vse manj časa namenja raziskovanju), zelo ozka specializacija pa je lahko omejujoča ali pa vodi v enoličnost dela.
- **Mere** v besedilu (prevajalec mora oceniti, ali naj številke ostanejo enake kot v izvirniku, tudi če so pretvorbe navedene, saj lahko zaradi napačno pretvorjenih števil nastanejo pravne posledice).
- Razumevanje pomena **navezav** na izdelke: vse simbole za avtorske pravice in registriranih blagovnih znamk je treba uporabljati na ustrezen in dosleden način.

- Zavedati se je treba, da so testi v ciljnem jeziku poznani z različnimi imeni in da je v izogib nejasnotim to treba preiskati.
- Tehniška besedila so redko namenjena nestrokovnjakom, torej niso lahko razumljiva. **Konceptualni** razlogi za težavnost besedil:
 - Do težav prihaja zaradi nerazumevanja osnovnih predpostavk ali pomanjkanja znanja, ki se strokovnjakom s področja zdi samoumevno, a ga nestrokovnjaki nimajo in v besedilu ni izrecno razloženo.
 - Do težav prihaja pri prevajanju besedil o razvijanju novih idej.

Problemi, povezani z namembnostjo

Težave pri razumevanju informacij zaradi rabe metafor, medbesedilnih prvin, aluzij (implicitne vsebine), (namerne ali nenamerne) dvoumne vsebine itd. Primeri:

- Razumevanje implicitnih in eksplicitnih pomenov izvirnega besedila, da bi dobili celotno predstavo o tem, kaj je bilo povedano in kako se posamezne zamisli med seboj povezujejo.

Problemi, povezani s prevodnimi navodili

Težave, ki izvirajo iz prevodnih navodil (npr. ciljno bralstvo, skopos, okoliščine prevoda in njegovega nastanka). Primeri:

- **Grafi:** navezave na podatke v grafih je treba dosledno preverjati za zagotavljanje natančnosti. Zagotoviti je treba natančnost in doslednost v zvezi z oznakami, poimenovanji osi in naslovi; zaradi uporabe orodij za računalniško podprto prevajanje grafov ni treba urejati.
- **Uporabnost** kot pomemben vidik tehniškega prevajanja in komunikacije.
- Raba nediskriminatornega jezika (npr. spolnovključujočega jezika).

PREVAJALSKI PROBLEMI PRI POSAMEZNIH ŽANRIH

Pri nekaterih besedilnih žanrih prihaja do specifičnih prevajalskih problemov znotraj vsake kategorije. Spodaj je nekaj primerov (Olohan, 2016):

Tehnična navodila

Jezikovni problemi

- **Terminologija:** celovitost in doslednost

Besedilni problemi

- **Postopki** po poenostavljenih korakih (zagotoviti je treba logično sosledje korakov; upoštevati je treba stopnjo podrobnosti postopka po korakih)
- **Makrostruktura:** se pri različnih kulturah včasih razlikuje (npr. navodila za uporabo nimajo v vseh kulturah enakih razdelkov)

Zunajjezikovni problemi

- Pogosto se zahteva **kulturno** prirejanje (v povezavi s kulturnimi referencami, stopnjo eksplicitnosti in podrobnosti navodil).
- Prisotnost elementov kulture/kulturnih elementov, za katere je nujna dinamična ekvivalenca.

Problemi, povezani z namenom

- deklarativne in **motivacijske** informacije (prepričati se je treba, da rezultati predstavljajo tipične želene rezultate za ciljnega bralca, in jih po potrebi zamenjati).
- Pričakuje se, da bodo besedila objektivna, navodila pa jasna, preprosta in urejena v kronološkem ali logičnem vzročnopolledičnem zaporedju.

Problemi, povezani s prevodnimi navodili

- Uporabnikovo predhodno znanje in pričakovanja (upoštevati je treba, kako koristna je določena informacija za ciljno bralstvo ter jo po potrebi spremeniti ali izpustiti).

Tehnični listi in brošure

Jezikovni problemi

- Pogovorno **besedišče** in okrajšane oblike
- **Okrajšave**

Besedilni problemi

- Različni sprejemljivi načini naslavljanja

Zunajjezikovni problemi

- **Navezave** na standarde, certifikate in predpise
- Merske enote

Problemi, povezani z namenom

- **Vrednotenjsko** besedišče za promocijske namene
- **Promocijska** funkcija (zagotavljanje pozitivnega odnosa do proizvoda in navodil)
- Uporaba retoričnih strategij za promocijo proizvoda in **prepričevanje** bralcev o njegovih prednostih ter obenem posredovanje tehničnih informacij iz podatkovnih listov (tj. poskrbeti je treba za informiranje in promocijo).

Problemi, povezani s prevodnimi navodili

- Predpostavljeno tehnično znanje ciljnega bralca.
- Omejen prostor.

Patenti

Jezikovni problemi

- **Terminologija** in frazeologija

Besedilni problemi

- pri prevajanju je nujna skrajna natančnost, saj lahko nezaznana napaka vpliva na veljavnost patenta.
- raba zakonsko določene terminologije, sloga in **oblike**, ki se zahteva za vsak dokument/podžanr

Zunajjezikovni problemi

- združuje pravne in procesne koncepte, potrebo po tehniških virih, poznavanje področja intelektualne lastnine ter ustrezno strokovno usposabljanje za **razumevanje** tehnologije, ki se prevaja.

Problemi, povezani s prevodnimi navodili

- Pričakovanja **strank** in dokumentarno prevajanje
- **Roki**

BIBLIOGRAFIJA

Byrne, Jody (2006). *Technical Translation. Usability Strategies for Translating Technical Documentation*. Dordrecht: Springer.

Gamero Pérez, Silvia (2001). *La traducción de textos técnicos*. Barcelona: Ariel.

Hervey, Sándor; Higgins, Ian & Haywood, Louise (1995). *Thinking Spanish Translation. A Course in Translation Method: Spanish to English*. London: Routledge.

Olohan, Maeve (2016). *Scientific and Technical Translation*. London & New York: Routledge.

Spanish dictionary of Engineering <<https://diccionario.raing.es/es/cms/grupos-de-trabajo>>.

